

ภาษาย่อย ภาษาถิ่น และภาษาสังคม

ในชุมชนภาษาหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นชุมชนขนาดเล็ก หรือ ขนาดใหญ่ จะมีการใช้ภาษาแตกต่างกัน ภาษาที่แตกต่างกันเหล่านี้ ถ้าเป็นความแตกต่างระหว่างผู้พูดภาษาเดียวกัน เราก็เรียกภาษาที่พูดแตกต่างกันไปนี้ว่า "ภาษาย่อย" (dialect) นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาย่อยที่แตกต่างกันนี้ จะแบ่งภาษาย่อยออกเป็นกลุ่ม ๆ โดยคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องถิ่นที่อยู่ของผู้พูด หรือความแตกต่างในเรื่องฐานะทางสังคมของผู้พูด¹ หากภาษาย่อยนั้นแตกต่างกันเพราะผู้พูดเป็นคนในท้องถิ่นต่างกัน ก็เรียกภาษาที่แตกต่างกันไปในั้น ๆ ว่า "ภาษาถิ่น" (Regional Dialect) เช่น ประเทศไทยเป็นชุมชนภาษาชุมชนหนึ่ง มีการพูดภาษาแตกต่างกันออกไป และสามารถแบ่งภาษาไทยออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ นี้ยังแบ่งออกได้เป็นภาษาถิ่นย่อย ๆ ได้อีก ดังเช่น ภาษาไทยถิ่นกลาง แบ่งออกเป็นภาษาถิ่นย่อย เช่น ภาษาเพชรบุรี ภาษากรุงเทพฯ ภาษาสุพรรณบุรี ฯลฯ ในกรณีที่ภาษาแตกต่างกัน เพราะผู้พูดมีฐานะทางสังคมต่างกัน ก็เรียกภาษาที่แตกต่างกันไปในั้นว่า "ภาษาสังคม" (Social Dialect หรือ Sociolect) เช่น ในจังหวัดหนึ่ง ๆ มีผู้พูดภาษาแตกต่างกันออกไป ภาษาที่แตกต่างกันนี้แม้จะเป็นภาษาของคนในถิ่นต่าง ๆ ก็คือ ภาษาของคนในเมือง กับภาษาของคนนอกเมือง แต่หากการแบ่งภาษาเป็น

¹ M. A. K. Halliday, Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning (London: Edward Arnold, 1978), p. 35.

"ภาษาเมือง" และ "ภาษาชนบท" หรือ "ภาษาบ้านนอก"¹ นั้นเป็นการแบ่งตามความแตกต่างของฐานะทางสังคมของผู้พูด ก็ถือว่า "ภาษาเมือง" และ "ภาษาชนบท" เป็นภาษาสังคม 2 ภาษา

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงนำไปสู่คำจำกัดความของคำว่า ภาษาถิ่น และ ภาษาสังคม ได้ดังนี้ คือ

ภาษาถิ่น คือ ภาษาย่อยที่พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้น ๆ อาศัยอยู่

ภาษาสังคม คือ ภาษาย่อยที่พูดแตกต่างกันไปตามฐานะทางสังคมของผู้พูดภาษานั้น ๆ

ส่วนคำว่า "ภาษาย่อย" นั้น หมายถึง ภาษาที่พูดแตกต่างกันไปของผู้พูดภาษาเดียวกัน ภาษาย่อยนี้ อาจจะเป็นภาษาถิ่น หรือภาษาสังคมก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น กล่าวคือ ถ้าพิจารณาหลักเกณฑ์ของสังคม ภาษาย่อยนั้นก็จะ เป็นภาษาสังคม แต่ถ้าพิจารณาหลักเกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ หรือตามท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษาย่อยนั้นอาศัยอยู่ ภาษาย่อยนั้นก็จะ เป็นภาษาถิ่น

การที่จะกล่าวว่า ภาษาแตกต่างกันหรือไม่นั้น ถ้ากล่าวอย่างกว้าง ๆ ก็เป็นเรื่องที่จะตัดสินได้จากความรู้สึกของผู้ฟังว่า ผู้พูด พูดภาษาย่อยเดียวกันหรือไม่² ดังคำกล่าว

¹ คำว่า "ภาษาชนบท" นี้จะเรียกแตกต่างกันในแต่ละถิ่น ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็น "ภาษาชนบท" ในจังหวัดภูเก็ต จะเรียกว่า "ภาษาสัวเต็ง" เป็นต้น

² เกณฑ์ในการพิจารณาว่า ภาษาย่อยนั้น ๆ เป็นภาษาย่อยของภาษาเดียวกัน หรือคนละภาษา มีเกณฑ์ที่สำคัญอยู่ 3 ข้อ ซึ่งอาจนำมาพิจารณาคือ เกณฑ์ด้านภาษา เกณฑ์ด้านระบบการเขียนและด้านวรรณคดี และเกณฑ์ด้านการปกครอง (ดูรายละเอียดได้จาก วิจิตรณ์ ภาณุพงศ์, "ความแตกต่างระหว่างถิ่น," ใน Tai Linguistics in Honor of Fang-Kuei Li, หน้า 242.)

ของ อี. เอช สเตอร์เทรนต์¹ ที่ว่า

" . . . a dialect is a body of speech which does not contain within itself any differences that are commonly perceived as such by its users. The unity of a dialect is a unity, not of sounds produced, but of sounds perceived; it is subjective rather than objective."

อย่างไรก็ดีในการวิเคราะห์ภาษา ถ้ากล่าวว่ ภาษาแตกต่างกันเป็นคณะภาษาย่อยนั้น นักภาษาศาสตร์ หมายถึง การที่ภาษาแตกต่างกัน ในเรื่อง การออกเสียง หรือ ความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ และไวยากรณ์ ดังคำกล่าวของ เจ. ซี. เวลล์² ที่ว่า "Dialects involve grammar and vocabulary as well as pronunciations, . . ."

และในทำนองเดียวกัน ปีเตอร์ ทรัคกิลล์³ ก็ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "ภาษาย่อย" คล้ายคลึงกัน ดังนี้ คือ "The term dialects on the other hand, means any variety which is grammatically different from any other, as well, perhaps as having a different vocabulary or pronunciation."

อนึ่ง มีข้อสังเกตคือ การที่นักภาษาศาสตร์บางท่าน เช่น ปีเตอร์ ทรัคกิลล์ และ เจ. ซี. เวลล์ เป็นต้น เน้นความสำคัญในเรื่องความแตกต่างของการออกเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ในการศึกษาภาษาย่อยด้วยนั้นคงเป็นเพราะ นักภาษาศาสตร์เหล่านี้ เห็นว่าถ้าศึกษาเรื่องการออกเสียงเพียงอย่างเดียว นั้น ไม่ได้เป็นการศึกษาภาษาย่อย แต่

¹E. H. Sturtevant, Linguistic Change (Chicago: University of Chicago Press, 1965), p. 146.

²J. C. Wells, "Local Accents in England and Wells," Journal of Linguistics 6 (September 1970): 231.

³Peter Trudgill, Accent, Dialect and the School (London: Edward Arnold, 1978), p. 17.

เป็นการศึกษาเรื่อง "สำเนียง" (Accent) ซึ่งคำว่า "สำเนียง" นี้โดยทั่วไปจะหมายถึง วัชรการพูดของคนกลุ่มหนึ่งที่เหมือน ๆ กัน¹ และ นิยามของคำว่า สำเนียงในภาษาอังกฤษ นั้นเป็นไปในทำนองเดียวกันทั้งสิ้น เช่น ปีเตอร์ ทรคกิลล์ ได้ให้คำนิยามของคำว่า "สำเนียง" ดังนี้ "สำเนียง" หมายถึง ความแตกต่างของภาษาย่อยในด้านการออกเสียง "Differences in pronunciation, as we have already seen, make for differences of accents."² และ เจ. ซี. เวลส์ ก็ได้ให้คำนิยามของคำว่า "สำเนียง" โดยยึด นิยามของ เดวิด อะเบอร์ครอมบี เป็นหลัก ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า "สำเนียง" อาจหมายถึง ลักษณะทาง "เสียง" ของภาษาย่อยแต่ละภาษาก็ได้ "An accent might be defined as the phonetic aspects of a dialect, . . ."³

วิธีการศึกษาภาษาถิ่น

การศึกษภาษาย่อย อาจจะศึกษาภาษาถิ่น หรือภาษาสังคมก็ได้ดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่การศึกษาภาษาทั้ง 2 ประเภทนี้ อาจจะศึกษาความแตกต่างในเรื่องต่อไปนี้ คือ ความแตกต่าง ทั้งในเรื่องการออกเสียง คำศัพท์ และไวยากรณ์ หรือศึกษาเฉพาะเรื่องเสียง หรือเรื่องของสำเนียงเพียงอย่างเดียวก็ได้ ดังนั้น การศึกษาภาษาถิ่น ซึ่งก็คือ การศึกษาภาษาย่อยที่พูดแตกต่างกันไปในแต่ละถิ่นก็จะศึกษาได้ทั้งในเรื่องความแตกต่างของการออกเสียง คำศัพท์ หรือไวยากรณ์ โดยที่จะต้องควบคุมตัวแปร คือ ผู้พูดภาษาว่าเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนของคนในถิ่นต่าง ๆ จริง ๆ การศึกษาภาษาถิ่นทั้งในเรื่องการออกเสียง คำศัพท์ และการเรียงคำ ที่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการศึกษาที่สมบูรณ์และเป็นแบบอย่าง

¹David Abercrombie, Elements of General Phonetics (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1967), p. 7-8.

²Peter Trudgill, Accent, Dialect and the School, p. 20.

³J. C. Wells, "Local Accents in England and Wells," p. 231.

ที่ดี คือ การศึกษาภาษาถิ่น ในโครงการสำรวจภาษาถิ่นในประเทศอังกฤษ¹ ซึ่งมี ฮาโรลด์ ออร์ตัน เป็นหัวหน้าโครงการ การศึกษาภาษาถิ่นในครั้งนี้ ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ภาษาย่อยในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศอังกฤษ และทำแผนที่ภูมิศาสตร์ทางภาษา ผู้วิจัยท่านนี้ ได้ทำการสำรวจและทดลองออกแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้ผู้เก็บข้อมูล รวม 11 คน เก็บข้อมูลของภาษาพูด จากผู้พูดภาษาใน 313 ตำบล ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ ผู้บอกภาษาเป็นผู้อาวุโส เพศชาย² และเป็นเกษตรกร แบบสอบถามที่ใช้ ประกอบด้วยคำ ประมาณ 1,300 คำ ใช้เก็บข้อมูลในเรื่อง คำศัพท์ เสียง หน่วยคำ และประโยค และเนื่องจากมีผู้เก็บ ข้อมูลหลายคน แบบสอบถามจึงมีรูปแบบที่ควบคุมวิธีการเก็บข้อมูล และการแปรทางความหมายด้วย ผู้เก็บข้อมูลทุกคน ได้รับการฝึกวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากออร์ตัน ทั้งสิ้น การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำในระหว่าง ปี ค.ศ. 1950-1961 และเมื่อการเก็บข้อมูล ภาคสนามสมบูรณ์แล้ว ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และทำแผนที่ภาษารวมทั้งสิ้น ประมาณ 400 แผนที่ โดยเป็นแผนที่แสดงความแตกต่างของภาษาถิ่น ในเรื่องเสียง 249 แผนที่ ใน เรื่องคำศัพท์ 65 แผนที่ ในเรื่องหน่วยคำ 83 แผนที่ และในเรื่องการเรียงคำ 9 แผนที่ แต่ละแผนที่จะมีรายละเอียดในเรื่องความแตกต่างของการกระจายของตัวแปรทางภาษา เหล่านี้ และมีเชิงอรรถแสดงรายละเอียดอื่น ๆ ข้างล่างแผนที่ด้วย งานวิจัยของออร์ตัน

¹Harold Orton; Steward Sanderson and John Widdowson, Linguistics Atlas of England (London: Edward Arnold, 1978)

² การที่การศึกษาภาษาถิ่นครั้งนี้ ใช้ผู้บอกภาษาที่เป็นเพศชาย เพราะเห็นว่า เพศหญิง มักจะใช้ภาษาที่แตกต่างออกไปจากภาษาที่ใช้พูดในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อยกฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น

และคณะนี้ได้รับการวิจารณ์จาก เจ. ซี. เวลส์¹ ถึงข้อบกพร่องในเรื่องรายละเอียดของแผนที่ ซึ่งเกี่ยวกับเสียง ซึ่งเวลส์ เห็นว่าให้ความกระจ่างไม่เพียงพอ เป็นต้นว่า ใช้เครื่องหมายกำกับหน่วยเสียง (/ /) แทนการใช้เครื่องหมายกำกับที่แสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของเสียง ([]) นอกจากนั้นแผนที่ภาษาศาสตร์ทางภาษาลุ่มนี้ ไม่มีเลขหน้าทั้งในบทนำ และรายงานการวิจัยที่เป็นแผนที่มีการใช้ตัวย่อผิด เช่น ปกติ "กิโลเมตร" ใช้ตัวย่อ "km." แต่ในสมุดแผนที่เล่มนี้ใช้ "kms." เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเอง เห็นว่าข้อบกพร่องเหล่านี้เป็นข้อบกพร่องส่วนน้อย เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยและเสนอผลงานวิจัยนานมาก กล่าวคือ เก็บข้อมูลภาคสนามตั้งแต่ ปี 1950-1961 วิเคราะห์และตีความเสร็จใน ปี 1975 แต่พิมพ์เสร็จเป็นรูปเล่มเผยแพร่ใน ปี 1977 ดังนั้นย่อมมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ ส่วนในเรื่องการตีความนั้นเป็นเรื่องยาก ต้องอาศัยพื้นฐานหลาย ๆ อย่าง เพื่อตีความออกมาให้ได้ดีที่สุด เช่น อาศัยความรู้ทางประวัติศาสตร์ของจุดเก็บข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภาษาในสมัยต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น แม้วางานวิจัยชิ้นนี้จะยังไม่สมบูรณ์ที่สุด เพราะยังไม่มีการศึกษาข้อมูลในพื้นที่บางแห่ง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงพื้นที่ที่มีการแปรของเสียง คำศัพท์ หน่วยคำ และการเรียงคำที่แตกต่างกัน ทั้งยังให้รายละเอียดในเรื่องภูมิหลังของการวิจัย การเตรียมการล่วงหน้า การเตรียมแบบสอบถามสำหรับสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่สนใจศึกษาภาษาถิ่น ผู้วิจัยคิดว่า งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐานที่สมบูรณ์มาก

¹J. C. Wells, Reviews of The Linguistic Atlas of England, by Harold Ortan, Journal of the International Phonetic Association 9 (June 1979): 39-42.

ในการศึกษาภาษาถิ่นนี้ นักภาษาศาสตร์เชิงสังคม เช่น ปีเตอร์ ทรุดกิลล์¹ เสนอให้นำความแตกต่างทางสังคมของผู้บอภาษา เช่น เพศ อายุ ชั้นชั้น มาใช้ประกอบการศึกษาภาษาถิ่นด้วย เพื่อจะได้เห็นภาพของภาษาถิ่นย่อยในภาษาถิ่นนั้นได้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพราะท่านผู้เขียนเห็นด้วยกับนักภาษาศาสตร์เชิงสังคม เช่น วิลเลียม ลาบอฟ² ที่ว่าการศึกษการแปรของภาษานั้นควรที่จะนำระเบียบวิธีทางสังคมวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกณฑ์ในการสุ่มตัวอย่าง และความรู้เกี่ยวกับการแบ่งชนชั้นทางสังคมมาใช้ด้วย เพราะจะทำให้สามารถเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สถานภาพทางสังคมของผู้บอภาษามีส่วนทำให้ภาษาแตกต่างกันได้อย่างไร

ข้อเสนอของทรุดกิลล์ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการศึกษาภาษาถิ่น เพราะจะทำให้ผู้ที่ศึกษาภาษาถิ่นตระหนักว่า การนำเอาระเบียบวิธีวิจัยที่มีระบบมาใช้ในการศึกษารวิจัยของตนจะทำให้การวิจัยและการนำเสนอข้อมูลถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างของการออกเสียงในภาษาถิ่นต่าง ๆ หรือเรื่องของสำเนียงที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ก็จะกล่าวถึงความแตกต่างของการออกเสียงอย่างละเอียด

การศึกษาภาษาถิ่นโดยศึกษาสำเนียง

ภาษาถิ่นอาจจะแตกต่างกันเพราะการออกเสียง หรือเพราะเรื่องของสำเนียง ดังกล่าวแล้ว และในภาษาถิ่นหนึ่ง ๆ ก็อาจมีภาษาถิ่นย่อย ซึ่งต่างกันโดยสำเนียง และ

¹Peter Trudgill, "Linguistic change and diffusion: description and explanation in socio-linguistic dialect geography." n.p., n.d. (Mimeographed)

²William Labov, Sociolinguistic Patterns (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972), pp. 43-69.

สำเนียงในภาษาหนึ่ง ๆ อาจจะแตกต่างกันได้หลายลักษณะ ดังที่ เดวิด อะเบอร์ครอมบี¹ ได้สรุปจากการศึกษาวิจัยภาษาอังกฤษสำเนียงต่าง ๆ ที่พูดในสก๊อตแลนด์ และเสนอว่า สำเนียง แต่ละสำเนียงในภาษาหนึ่ง ๆ นั้นอาจจะแตกต่างกันได้ 4 ลักษณะ และถ้า สำเนียงของภาษาใด ๆ ก็ตามแตกต่างกันเพียง 1 ลักษณะ จากลักษณะ 4 ลักษณะ ดังจะ กล่าวต่อไปนี้ ก็จะทำให้สำเนียง 2 สำเนียง แตกต่างกันได้ ความแตกต่างทั้ง

4 ลักษณะ มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ความแตกต่างของโครงสร้าง
2. ความแตกต่างของระบบ
3. ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำ
4. ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง

ข้อเสนอนี้ ตรงกับข้อเสนอของ เจ. ซี. เวลส์ จากการศึกษารายละเอียดของ ภาษาอังกฤษ สำเนียงต่าง ๆ ที่พูดในเกาะอังกฤษ และเวลส์²

¹David Abercrombie, "The Accents of Standard English in Scotland," in Work in Progress (London: W. R. Chambers, 1977), pp. 21-32.

²J. C. Wells, "Local Accents in England and Wales," Journal of Linguistics 6 (September 1970): 231-251.

1. ความแตกต่างของโครงสร้าง¹

ความแตกต่างของโครงสร้าง หมายถึง ความแตกต่างในเรื่องกฎการเกิดร่วมกันของหน่วยเสียง รวมทั้ง ข้อจำกัดหรือข้อห้ามของการปรากฏร่วมกันของหน่วยเสียงในแนวนอน (Syntagmatic relation) เดวิด อะเบอร์ครอมบี ได้จำแนกสำเนียงภาษาอังกฤษที่พูดกันทั่วโลก ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ตามความแตกต่างทางโครงสร้าง คือ

1.1 สำเนียงโรติก (Rhotic Accents)² หมายถึง สำเนียงอังกฤษที่ /r/ เกิดได้ในทุกตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นหน้าสระ พยัญชนะ หรือก่อนการหยุดความก็ตาม เช่น

/'rular/	"ruler"
/'far ə' wei/	"far away"
/farm/	"farm" เป็นต้น

¹ เดวิด อะเบอร์ครอมบี ใช้คำว่า "Structural differences" แต่ เจ. ซี เวลส์ ใช้คำว่า "Distributional differences" ในความหมายที่หมายถึง "ความแตกต่างของโครงสร้าง" ซึ่งในเรื่องการใช้คำนี้ ผู้วิจัยชอบการใช้คำของ เดวิด อะเบอร์ครอมบี มากกว่าของ เจ. ซี เวลส์ เนื่องจาก คำว่า "Structure" นั้นอ่านแล้วเข้าใจได้ทันทีว่าความแตกต่างนี้ เป็นความแตกต่างของโครงสร้าง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน ส่วนคำว่า "distribution" นั้นมีใช้ในความหมายต่าง ๆ กันหลายความหมาย กล่าวคือ 1) หมายถึง การกระจายของตัวแปรทางภาษาในถิ่นต่าง ๆ กัน ตัวแปรนี้อาจจะเป็นตัวแปรทางด้านเสียง การใช้คำศัพท์ หรือการเรียงคำ ก็ได้ เช่น ภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้คำว่า "น้ำผึ้ง" ส่วนภาษาไทยถิ่นกลางใช้คำว่า น้ำตาล เป็นต้น (ตัวแปรในที่นี้เป็นตัวแปรในเรื่องคำศัพท์) 2) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางโครงสร้างของหน่วยเสียง (จะกล่าวอย่างละเอียดในเรื่องความแตกต่างของโครงสร้าง) และ 3) หมายถึง การเลือกใช้หน่วยเสียงในคำ (จะกล่าวอย่างละเอียดใน "ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำ) ผู้วิจัยจึงคิดว่า หากใช้คำว่า "distribution" อาจจะก่อให้เกิดความสับสนขึ้นได้

² คำนี้ เดวิด อะเบอร์ครอมบี ใช้ตาม เจ. ซี เวลส์

1.2 สำเนียงที่ไม่ใช่สำเนียงโรติก (Non-rhotic accents) หมายถึง สำเนียงภาษาอังกฤษที่ /r/ เกิดขึ้นได้เฉพาะเมื่ออยู่ในตำแหน่งหน้าสระ แต่ไม่ปรากฏหน้าพยัญชนะ หรือก่อนการหยุดความเลย เช่น

/ru:l/	"ruler"
/fɑ:m/	"farm"
/'fɑ: ə' wei/	"far a way" เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อตและภาษาอังกฤษสำเนียงต่าง ๆ ที่พูดกันทั่วโลก ส่วนใหญ่จะเป็นสำเนียงโรติก แต่ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษ จะเป็นสำเนียงที่ไม่ใช่สำเนียงโรติก

ตัวอย่างของความแตกต่างในเรื่องโครงสร้างของสำเนียงไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น เช่น ภาษาไทยถิ่นกลาง หน่วยเสียง /r/ หรือ /l/ จะเกิดตามหลัง /m/ ไม่ได้ แต่ในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพยัญชนะควบกล้ำ /mr/ และ /ml/ ได้ พยัญชนะควบกล้ำทั้ง 2 นี้ กำลังจะสูญไปในภาษาของคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ได้รับการศึกษาสูง พบเฉพาะในภาษาพูดของคนสูงอายุเท่านั้น และไม่ได้เกิดเป็นประจำ¹ เช่น

/mruan ¹ /	"สำรวจ"
/mrəp ² /	"สำหรับ"
/mlɛ:ɔ̃ ² /	"ชำแหละ"
/mla:ɔ̃ ⁶ /	"ตำ(เมื่อยล้า)"

เป็นต้น

¹ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ, เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ (กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภาษาไทย และภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ, 2521), หน้า 49-50.

2. ความแตกต่างของระบบ¹

ความแตกต่างของระบบ หมายถึง ความแตกต่างของจำนวนหน่วยเสียงสระหรือพยัญชนะ² ซึ่งเป็นข้อแตกต่างในแนวคิด (Paradigmatic Relation) ในสำเนียงที่ต่างกัน ถ้าสำเนียง 2 สำเนียง มีจำนวนหน่วยเสียงสำคัญไม่เท่ากัน สำเนียง 2 สำเนียงนั้นก็จะแตกต่างกัน เช่น ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อต มีจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะมากกว่าภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษ อยู่ 1 หน่วยเสียง คือ เสียงเพดานอ่อน เสียงแทรกไม้ก้อง /x/ เช่น ในคำว่า technical, technique หรือชื่อเฉพาะ เช่น Buchan, Strachan หรือในคำยืม เช่น loch เป็นต้น ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อตจะใช้ /x/ ในขณะที่ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษจะใช้เสียงเพดานอ่อน กัก ไม้ก้อง /k/ แทน

ตัวอย่างของความแตกต่างของระบบในสำเนียงไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น เห็นได้ชัดจากความแตกต่างของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ เช่น ภาษาเชียงใหม่ มีจำนวนวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ภาษากรุงเทพฯ มีจำนวนวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง ภาษาร้อยเอ็ด มีจำนวนวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง และภาษานครศรีธรรมราช มีวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง³

ภาษาย่อยทั้ง 4 ภาษา ดังกล่าวนี้ เป็นตัวแทนของภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ 4 ถิ่น คือ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ และภาษาไทยถิ่นใต้ ในภาษาไทยถิ่นแต่ละกลุ่มอาจจะมีภาษาย่อยได้อีก ดังเช่น

¹ เดวิด อะเบอร์ครอมบี และ เจ. ซี เวลส์ ใช้คำเหมือนกัน คือ ใช้คำว่า "Systemic differences"

² ถ้าเป็นระบบเสียงของภาษาไทย จะมีเรื่องระบบเสียงวรรณยุกต์รวมอยู่ด้วย (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ข้อ 3.1 ลักษณะพยางค์ หน้า 73 ประกอบ)

³ Mary R. Haas, "The Tones of Four Tai Dialects," pp. 822-823.

ภาษาสงขลา และภาษาชุมพร ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้เดียวกัน เป็นภาษาย่อยที่
 แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ไม่เท่ากัน กล่าวคือ สงขลา มี
 7 หน่วยเสียง¹, แต่ภาษาชุมพร มีเพียง 5 หน่วยเสียงเท่านั้น² เป็นต้น

¹Vichintana Chantavibulya, "The Phonology of the Syllable in Songkla, A Southern Thai Dialect" (Master's thesis, School of Oriental and African Studies, University of London, 1959), pp. 32-33.

²Anthony V. N. Diller, "Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation" (Ph. D. dissertation, Cornell University, 1976), p. 261.

3. ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำ¹

ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำ หมายถึง การที่คำคำเดียวกันในภาษาย่อยแต่ละถิ่น มีการใช้หน่วยเสียงต่างกัน

¹ เดวิด อะเบอร์ครอมบี ใช้คำว่า "Distributional differences" แต่ เจ. ซี เวลส์ ใช้คำว่า "Incidental Differences" ในความหมายที่หมายถึง ความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำ การใช้คำ "Incidental" นี้ เจ. ซี เวลส์ ใช้ตามคูราธ (Kurath) และ แม็ก เดวิด (Mc David) ซึ่งเคยใช้คำนี้มาก่อนในการศึกษาวิจัยเรื่อง "The Pronunciation of England in the Atlantic States" ในปี ค.ศ. 1961 แม้ว่าความจริงเวลส์ต้องการใช้คำว่า "Selectional" แทนคำนี้ก็ตาม ซึ่งคำว่า Selectional นี้ เวลส์ได้รับคำแนะนำจาก เจ. ดี. โอ. คอนเนอร์ (J. D. O'Connor) ส่วนเหตุผลที่เวลส์ ไม่ใช้คำว่า "Selectional" ก็เพราะเห็นว่าคำนี้ นอม ชอมสกี (Noam Chomsky) ได้นำไปใช้เป็นศัพท์เฉพาะทางด้านไวยากรณ์ปริวรรต คือ ในหนังสือ "Aspects of the Theory of Syntax" ในปี 1965 และเวลส์เองก็มีความเห็นว่า ไม่ควรใช้คำว่า "distributional" ในความหมายของการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดการสับสนขึ้นได้ (ดังกล่าวแล้วในเชิงอรรถ หน้า 9) อนึ่ง ผู้วิจัยเองชอบคำว่า "Selectional" ในความหมายที่หมายถึง การเลือกใช้หน่วยเสียงในคำบางคำมากที่สุด เพราะสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่า การที่เกิดความแตกต่างนี้ขึ้นได้ก็เพราะมีการ "เลือก" ปรากฏในคำเพียงบางคำเท่านั้น

โครงสร้างและระบบเหมือนกัน¹ อาจจะมีสำเนียงแตกต่างกันได้ถ้ามีการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำแตกต่างกัน เช่น ในภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อตมีเสียงไม่เหงือก เสียงแตกไม่ก้อง /s/ เป็นหน่วยเสียงหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากเสียงไม่เหงือก เสียงแตก ก้อง /z/ ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษ ก็มีหน่วยเสียงทั้งสองนี้เช่นกัน แต่ในคำว่า housing และ housee ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อตจะใช้ /s/ ในขณะที่ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษใช้ /z/ ส่วนในคำว่า December ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อตจะใช้ /z/ ในขณะที่ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษใช้ /s/ เป็นต้น

ดังนั้น ภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษกับภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อต จึงมีการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำแตกต่างกัน

ตัวอย่างของความแตกต่างของการเลือกใช้หน่วยเสียงสระในคำบางคำในสำเนียงไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น จากการศึกษาวิจัย พบว่า ภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี² ก็มีความแตกต่างในเรื่องการเลือกใช้หน่วยเสียงในคำ แม้ว่ามีระบบเหมือนกันก็ตาม ดังเช่น ภาษาสุราษฎร์ธานี มีหน่วยเสียงสระ /i/, /i:/, /e/ และ /e:/ เช่น ในคำว่า อินทร์ อี เอ็น และ เอน เช่นเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพฯ แต่ในคำว่า "มิด" ภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้ /i/ ส่วนภาษาไทยสุราษฎร์ธานีใช้ /e/ และในคำว่า กฏี กะติ มะลิ ติ บั้ง ลิ้น ฯลฯ ภาษาไทยกรุงเทพฯ ใช้

¹ภาษาย่อยที่มีระบบเหมือนกัน เรียกว่า ภาษาที่มีระบบร่วม (diasystem) ระบบร่วมนี้ จะประกอบด้วยหน่วยเสียงร่วม (diaphoneme) หน่วยเสียงร่วมแต่ละหน่วยเสียงจะมีสมาชิกของหน่วยเสียงร่วม (diaphones) ซึ่งมีลักษณะทางสัทศาสตร์ต่าง ๆ กัน เนื่องจากเป็นลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงของผู้พูดภาษาย่อยคนละภาษา หรือลักษณะทางสัทศาสตร์ของผู้พูดคนเดียวกัน แต่ทุกคนจะแบบ (ดูรายละเอียดหน้า 21 ประกอบ)

²ธีระพันธ์ -ล. ทองคำ, เสียงและระบบเสียงในภาษากินสุราษฎร์ธานี

/i/ ส่วนภาษาไทยสุรราชูรธานี ใช้ /i:/ ในบางอำเภอ และใช้ /e:/ ในบางอำเภอ¹

4. ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง²

ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง หมายถึง การที่หน่วยเสียง หน่วยเดียวกัน มีการออกเสียงแตกต่างกัน ซึ่งการที่สำเนียง 2 สำเนียง มีระบบเหมือนกัน โครงสร้างเหมือนกัน การเลือกใช้หน่วยเสียงในคำเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง ก็อาจทำให้สำเนียง 2 สำเนียงนั้น แตกต่างกันได้ ดังเช่น ภาษาอังกฤษสำเนียงสก๊อต หน่วยเสียง /l/ จะเป็นเสียงฟันบน [ɫ] ซึ่งแตกต่างจาก /l/ ในภาษาอังกฤษสำเนียงอังกฤษ ซึ่งเป็นเสียงปุ่มเหงือก [l] เป็นต้น

ตัวอย่างของความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงในสำเนียงไทยถิ่นต่าง ๆ นั้น จากการศึกษาวิจัยของนักภาษาศาสตร์และผู้สนใจศึกษาภาษาไทยถิ่น ก็พบว่า ภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ที่พูดโดยคนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงเช่นกัน ตัวอย่างเช่น หน่วยเสียง r/r/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ โดยทั่วไปเป็นเสียงลิ้นกระดก [ɽ] ส่วนในภาษาไทยถิ่นสุรราชูรธานี เป็นเสียงเปิด ลิ้นงอ [ɽ̥]³ เช่น

006819

¹ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ, เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นสุรราชูรธานี 16 อำเภอ, หน้า 52-53.

² ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงทั้ง อะเบอร์ครอมปี และ เวลส์ ใช้คำคล้ายคลึงกัน คือ อะเบอร์ครอมปี ใช้คำว่า "Differences of phonetic realization" ส่วน เวลส์ ใช้ว่า "Realizational differences"

³ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ, เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุรราชูรธานี 16 อำเภอ, หน้า 48-49.

รีบ	เป็น	[.i:p ⁵]
รา	เป็น	[.a: ⁴]
ราก	เป็น	[.a:k ⁵]

เป็นต้น

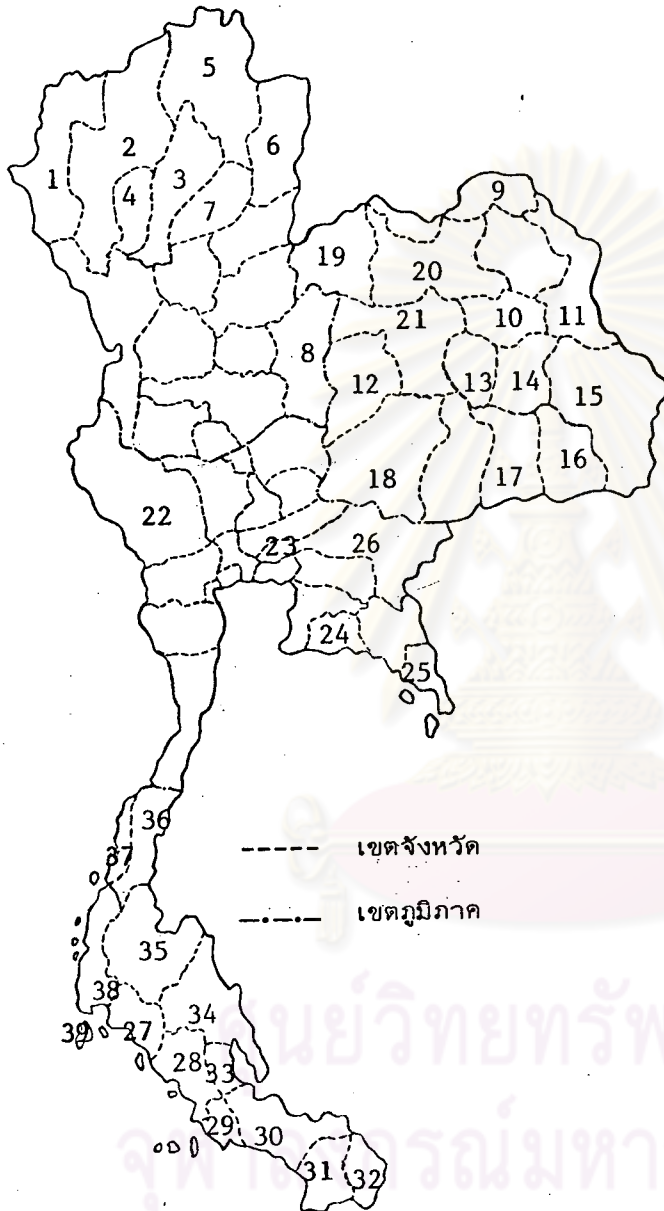
การศึกษาภาษาถิ่นในประเทศไทย

การศึกษาภาษาถิ่นในประเทศไทยนั้น นักภาษาศาสตร์ และผู้ที่สนใจศึกษาภาษาหลายท่านได้ทำการศึกษาวิจัยภาษาถิ่นในจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย¹ และอาจจะแยกประเภทของการศึกษา ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การศึกษาภาษาถิ่นเชิงพรรณนา
 2. การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบ
1. การศึกษาภาษาถิ่นเชิงพรรณนา

การศึกษาภาษาถิ่นในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแทบทั้งสิ้น และมักจะเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาในเรื่องเสียงมากกว่าในเรื่องของคำศัพท์ หรือการเรียงคำ แต่มีข้อสังเกตคือ การศึกษาเชิงพรรณนาเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในเรื่อง เสียง คำศัพท์ หรือการเรียงคำก็ตาม ตามทัศนะของผู้วิจัย เห็นว่าไม่ใช่เป็นการศึกษาตามแนวทางในการศึกษาภาษาถิ่น ทั้งนี้เพราะการศึกษาภาษาถิ่นนั้นเป็นการศึกษาริวิจัยว่า ในท้องถิ่นนั้น ๆ มีภาษาย่อยอะไรบ้างที่พูดแตกต่างกันไปในแต่ละถิ่น และแต่ละถิ่นนั้น มีลักษณะทางภาษาที่เหมือนหรือแตกต่างไปจากภาษาถิ่นอื่นอย่างไรบ้าง การศึกษาเชิงพรรณนาเท่าที่ทำกันอยู่นั้น มักจะเป็นการศึกษาระบบเสียงของภาษานั้น ๆ โดยใช้ผู้บอกภาษาซึ่งเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาในถิ่น ๆ หนึ่ง

¹ดูภาพที่ 1 หน้า 17 ประกอบ

1 แม่ฮ่องสอน	21 ขอนแก่น
2 เชียงใหม่	22 สุพรรณบุรี
3 ลำปาง	23 กรุงเทพฯ
4 ลำพูน	24 ระยอง
5 เชียงราย	25 ตราด
6 น่าน	26 ปราจีนบุรี
7 แพร่	27 กระบี่
8 เพชรบูรณ์	28 ตรัง
9 หนองคาย	29 สตูล
10 กาฬสินธุ์	30 สงขลา
11 นครพนม	31 ยะลา
12 ชัยภูมิ	32 นราธิวาส
13 มหาสารคาม	33 พัทลุง
14 ร้อยเอ็ด	34 นครศรีธรรมราช
15 อุบลราชธานี	35 สุราษฎร์ธานี
16 ศรีสะเกษ	36 ชุมพร
17 สุรินทร์	37 ระนอง
18 นครราชสีมา	38 พังงา
19 เลย	39 ภูเก็ต
20 อุตรดิตถ์	

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศไทย แสดงเขตภูมิภาคและเขตจังหวัด ตลอดจนรายชื่อจังหวัดต่างๆที่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยแล้ว (ดัดแปลงจาก " A Phonological Study of the Thai Language of Suphanburi Province " by Kalaya Tingsabadh, 1980, p.27)

และมักจะใช้ตนเองเป็นผู้บอกภาษา¹ โดยอาจจะมีการตรวจสอบข้อมูลกับผู้บอกภาษาที่พูดภาษาถิ่นเดียวกันด้วย ตัวอย่างเช่น

ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นโคราช²

ระบบเสียงในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรี อำเภอดงกลาง จังหวัดภูเก็ต³

ลักษณะบ่งชี้ความต่างในระบบเสียงของภูเก็ต⁴

เสียงและระบบเสียงในภาษาถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี⁵

ระบบเสียงของพยางค์ในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสงขลา⁶

¹ยกเว้น งานวิจัย ของ ไสว เรื่องพิเศษ ซึ่งใช้ผู้บอกภาษา 3 คน (ดูรายละเอียด หน้า 53-55)

²ชลิกา จินทร์พรหม, "ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นโคราช" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

³ไสว เรื่องพิเศษ, "ระบบเสียงในภาษาถิ่น ตำบลเทพกษัตรี อำเภอดงกลาง จังหวัดภูเก็ต" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520)

⁴Somchit Piyatham, "A Feature Approach to the Phonology of Phuket, A Southern Thai Dialect" (Master's thesis, Department of Phonetics and Linguistics, School of Oriental and African Studies; University of London, 1970)

⁵Suwimon Thamtawat, "The Phonetics and Phonology of the Suratthani Dialect of Thai" (Master's thesis, School of Oriental and African Studies, University of London, 1978)

⁶Vichintana Chantavibulya, "The Phonology of the Sullable in Songkhla, A Southern Thai Dialect" (Master's thesis, School of Oriental and African Studies, University of London, 1959)

ระบบหน่วยเสียงในภาษาล้านนครศรีธรรมราช¹

หน่วยเสียงภาษาแพร์²

หน่วยเสียงภาษาเชียงใหม่³

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาตราด⁴

2. การศึกษาภาษาล้านเชิงเปรียบเทียบ

การศึกษาภาษาล้านเชิงเปรียบเทียบ จะต้องใช้ผู้บอกภาษา ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาในแต่ละถิ่นที่มีสถานภาพทางสังคม เช่น อาญุ เพศ อาชีพ และอื่น ๆ ที่ไม่แตกต่างกัน ตลอดจนมีวิธีการในการคัดเลือกผู้บอกภาษาที่จะมาเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาในแต่ละถิ่นอย่างมีระบบด้วย

ในการศึกษาเปรียบเทียบ อาจจะศึกษาเปรียบเทียบตัวการที่ทำให้ภาษาแตกต่างกันได้ในเรื่องต่อไปนี้ คือ

2.1 การใช้คำศัพท์

2.2 การเรียงคำ

2.3 สำเนียง

¹ วิไลวรรณ คำรักษ์, "ระบบหน่วยเสียงในภาษาล้านนครศรีธรรมราช"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513)

² พิศศรี แจ้งไพโร, "หน่วยเสียงภาษาแพร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

³ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, "หน่วยเสียงของภาษาเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2500)

⁴ Christopher Court, "The Tones of the Traat Dialect," in Tai Phonetics and Phonology, ed. by Jimmy G. Harris and Richard B. Noss (CIEL: Mahidol University, 1972), pp. 47-49.

2.1 การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของคำศัพท์ในแต่ละถิ่น

จากการค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ พบว่า ได้มีผู้สนใจศึกษาภาษาโดยเปรียบเทียบคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ พร้อมทั้งให้รายละเอียดทางความหมายของคำศัพท์ ดังตัวอย่างเช่น

พจนานุกรมภาษาภาคเหนือ¹

พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้²

ร่างพจนานุกรมศัพท์ถิ่นภาคใต้พร้อมด้วยคำอ่าน³

อุ้มคำเมือง คู่มือหัดพูดภาษาไทยพายัพ⁴ และ

พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง⁵ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่า เอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้น

เป็นการศึกษาในแนวทางการศึกษาภาษาถิ่นที่ยังไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะเอกสารเหล่านี้ไม่บ่งรายละเอียดในเรื่องระเบียบวิธีในการศึกษา แหล่งข้อมูล ส่วนวิธีในการให้รายละเอียดทางภาษา เช่น การออกเสียง ก็ไม่ได้ให้รายละเอียดของเสียงที่ถูกต้อง กล่าวคือ คำศัพท์ที่ให้ไว้มักจะไม่ตรงกับเสียงที่แท้จริง เป็นต้น

¹ จ.จ.ส. (นามแฝง), พจนานุกรมภาษาภาคเหนือ (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2498)

² วิทยาลัยครูสงขลา, พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ ฉบับชั่วคราว (สงขลา: วิทยาลัยครูสงขลา, 2514)

³ สมบูรณ์ ณ. กลาง, ร่างพจนานุกรมศัพท์ถิ่นภาคใต้พร้อมด้วยคำอ่าน (ธนบุรี: โรงพิมพ์บรรหาร, 2506)

⁴ แสน เมืองมา (นามแฝง), อุ้มคำเมือง คู่มือหัดพูดภาษาไทยพายัพ (เชียงใหม่: สงานการพิมพ์, 2518)

⁵ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2515)

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของคำศัพท์ในแต่ละถิ่นในประเทศไทยอย่างมีระบบนั้น จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีเฉพาะงานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ คือ การวิจัยในโครงการภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นภาคอีสาน¹ แต่การวิจัยนี้ยังไม่สำเร็จ และยังไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่พอจะใช้อ้างอิงได้

2.2 การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของการเรียงคำ

การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของการเรียงคำของภาษาไทยถิ่นนั้น เท่าที่ได้ศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่ายังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยในแง่นี้เลย

2.3 การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของสำเนียง

การศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบ เป็นการศึกษากายอวยของภาษาเดียวกัน ภาษาเหล่านี้ มีความแตกต่างกันในเรื่องการออกเสียงหรือสำเนียง ความแตกต่างในเรื่องของสำเนียงมีได้ต่าง ๆ กันดังกล่าวแล้ว แต่ในการวิเคราะห์ หากวิเคราะห์ให้ภาษาย่อยเหล่านั้น มีระบบที่เหมือนกัน จะทำให้การอธิบายความแตกต่างของสำเนียงที่มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงร่วมกันได้สะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น ในการศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบ จึงมักจะกล่าวถึงภาษาย่อยที่มีระบบเหมือนกัน ซึ่งเรียกว่า ภาษาที่มีระบบร่วม (diasystem) ระบบร่วมนี้ จะประกอบด้วย หน่วยเสียงร่วม (diaphoneme) หน่วยเสียงร่วมแต่ละหน่วยเสียง จะมีสมาชิกของหน่วยเสียงร่วม (diaphones) ซึ่งมีลักษณะทางสัทศาสตร์ต่าง ๆ กัน เนื่องจากเป็นลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียงของผู้พูดภาษาย่อยคนละภาษา หรือลักษณะทางสัทศาสตร์ของผู้พูดคนเดียวกัน แต่พูดคนละแบบ²

¹โครงการนี้ คณะจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการอยู่ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ทุนอุดหนุนการวิจัยของมูลนิธิฟอร์ด

²Daniel Jones, An Outline of English Phonetics (London: W. Heffer and Sons, 1972), pp. 53-54.

จากการศึกษางานวิจัยภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบ ปรากฏว่า มีนักภาษาศาสตร์ และผู้ที่สนใจทางภาษาศึกษาภาษาถิ่นเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของการออกเสียงหรือไวยากรณ์ของสำเนียงเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างเช่น

1. แมรี อาร์ ฮาส¹ ได้ศึกษาภาษาถิ่นที่พูดโดยคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย โดยใช้เกณฑ์ทางภาษา คือ ระบบวรรณยุกต์ และใช้เกณฑ์ทางภูมิศาสตร์ แบ่งภาษาไทยถิ่น ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง (Central Thai) ภาษาไทยถิ่นเหนือ (Northern Thai) ภาษาไทยถิ่นอีสานหรือตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeastern Thai) และภาษาไทยถิ่นใต้ (Southern Thai) โดยมีภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นตัวแทนของภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษานครศรีธรรมราช เป็นตัวแทนของภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาร้อยเอ็ด เป็นตัวแทนของภาษาไทยถิ่นอีสาน มาศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Mary R. Haas, "The Tones of Four Tai Dialects" Bulletin of the Institute of History and Philology, Academia Sinica 29 (1958), pp. 317-326.

ตัวอย่าง ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ในภาษากรุงเทพฯ และภาษา
นครศรีธรรมราช (ดัดแปลงจาก 'The Tones of Four Tai
Dialects' หน้า 819 - 820)

ภาษานครศรีธรรมราช

	A			B			C			D(S)			D(L)		
	IH	IM	2	IH	IM	2	IH	IM	2	IH	IM	2	IH	IM	2
ว. สูง - ตก	x			x											
ว. กลาง - เลื่อนลง		x			x										
ว. กลาง - ตก			x												
ว. ขึ้น						x					x				x
ว. สูง							x			x				x	
ว. กลาง								x							x
ว. ต่ำ									x			x			

ภาษาไทยกรุงเทพฯ

	A			B		C		D(S)		D(L)	
	IH	IM	2	1	2	1	2	1	2	1	2
ว. ขึ้น	x										
ว. กลาง		x	x								
ว. ต่ำ					x				x		x
ว. ตก						x	x				x
ว. สูง								x	x		

งานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยคิดว่า ขาดรายละเอียดที่สำคัญบางประการ กล่าวคือ ขาด ไม่ได้ให้รายละเอียดในเรื่องวิธีการเก็บข้อมูล และรายละเอียดในเรื่องเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษาเลย รายละเอียดดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยคิดว่า เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการศึกษาภาษากัน เพราะความแตกต่างที่พบขึ้นอยู่กับวิธีการ และกลุ่มผู้บอกภาษา ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้พูดภาษาแต่ละถิ่นเป็นอย่างมาก

ในเรื่องวรรณยุกต์นั้น ขาด ไม่ได้ให้รายละเอียดของเสียงวรรณยุกต์ทั้งหมด กล่าวคือ วรรณยุกต์บางเสียง ขาด ใช้คำว่า วรรณยุกต์ขึ้น วรรณยุกต์ตก โดยผู้อ่านจะไม่ทราบว่าระดับการขึ้นหรือตกของเสียง อยู่ที่ระดับเสียงใด อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ ก็ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพกว้าง ๆ ของความแตกต่างระหว่างระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาษา ได้เป็นอย่างดี

2. เจ มาร์วิน บราวน์¹ ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาย่อย 60 ภาษา เพื่อเป็นแนวทางให้ทราบถึงลักษณะของภาษาไทยโบราณ และทำให้ทราบว่า ภาษากันแต่ละถิ่นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยดูจากลักษณะทางภาษา นักภาษาศาสตร์ท่านนี้ได้สร้างรูปแสดงวิวัฒนาการของภาษาย่อยเหล่านี้ และได้จัดภาษาย่อย 60 ภาษาให้เป็นภาษาไทยถิ่น 7 ถิ่น ด้วยกัน และภาษาไทยถิ่นทั้งหมดนี้ล้วนอยู่ในสายตระกูลเฉียงใต้ ทั้งสิ้น ได้แก่

1. ภาษาชาน
2. ภาษาไทยเหนือ
3. ภาษาพวน
4. ภาษาไทยกลาง
5. ภาษาผู้ไทย
6. ภาษาลาว
7. ภาษาไทยใต้ (หรือ กลุ่มภาษาแบบสุโขทัย)

¹ J. Marvin Brown, From Ancient Thai to Modern Dialects.

(Bangkok: Social Science Association Press of Thailand, 1959)

3. แอนโทนี แวน นอสเตรนด คิลเลอร์¹ ได้ศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ทุกจังหวัด โดยลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ต่าง ๆ ประมาณ 150 ตัวอย่าง กล่าวคือ เป็นกลุ่มตัวอย่างของภาษาไทยถิ่นใต้ 100 ตัวอย่าง และภาษาไทยกรุงเทพฯ 50 ตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูล ได้บันทึกเสียงโดยใช้เทป และควบคุมตัวแปร เช่น รูปแบบของการพูดให้เป็นธรรมชาติที่สุด และจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรในเรื่อง เสียง คำศัพท์ และการเรียงคำ โดยเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้ กับ ภาษากรุงเทพฯ ด้วย²

4. ชีระพันธ์ ล. ทองคำ และผู้ร่วมวิจัยอีก 6 ท่าน คือ ม.ร.ว. กัลยา ดิงศกัทธิย์ จมณี แอริส เจอร์ เกนีย์ ทะฉิม จันทร์พันธ์ วรนุช พันธุ์พงศ์ และสุดาพร ลักษณ์นาริน ได้ศึกษาเรื่อง เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ โดยศึกษาทั้งในเรื่องสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ โดยออกไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่มาจากหมู่บ้านในเขตอำเภอต่าง ๆ 16 อำเภอ⁴

ความเป็นมาของปัญหา

1. สระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาไทยถิ่นใต้ มีลักษณะทางสัทศาสตร์ต่าง ๆ กัน จะเห็นตัวอย่างได้จากงานวิจัยของ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ⁵ ซึ่งพบว่า คำที่ใช้สระสูง /i:/ และ /u:/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น ส หนี ปู ชู เป็นต้น ในภาษา

¹Anthony Van Nostrand Diller "Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation"

²ดูรายละเอียดหน้า 44-46 ประกอบ

³ชีระพันธ์ ล. ทองคำ. เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ.

⁴ดูรายละเอียด หน้า 39-42 ประกอบ

⁵ชีระพันธ์ ล. ทองคำ, "เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ", หน้า 59 และหน้า 61.

สุราษฎร์ธานี ก็ใช้สระสูง /i:/ และ /u:/ เช่นกัน แต่มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ คณะผู้วิจัยภาษาถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ตั้งข้อสังเกตว่า ลักษณะที่แตกต่างกันของสระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี หากมีการศึกษาริวิจัยเพิ่มเติม อาจนำมาเอามาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยได้

จากการสังเกตของผู้วิจัย¹ พบว่า คำที่ใช้สระสูง /i:/ และ /u:/ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น หมี สี ฟู ง เป็นต้น ในภาษาภูเก็ต ก็ใช้สระสูง /i:/ และ /u:/ เช่นกัน แต่มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ กล่าวคือ ในคำดังกล่าวข้างต้น สระ /i:/ จะออกเสียงเป็น [ei] และสระ /u:/ จะออกเสียงเป็น [ou]

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตว่า ภาษาภูเก็ต มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง /i:/ และ /u:/ ไม่เหมือนกับภาษาตรัง กล่าวคือ สระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาตรัง เช่น คำว่า "สี" "จู" นั้น ผู้วิจัยสังเกตว่า มีลักษณะของเสียงเป็น [e:] และ [o:] เหมือนกับสระในภาษาไทยถิ่นใต้ กลุ่ม D (ภาษานครศรีธรรมราช) ซึ่ง คิลเลอร์ ได้ศึกษาริวิจัยไว้²

2. การที่เลือกภาษาในจังหวัด ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต มาทำการศึกษาวิจัย เพราะจากข้อสังเกตของผู้วิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ของภาษาภูเก็ต พังงา และกระบี่ ดังที่ได้กล่าวแล้วนั้น มีข้อขัดแย้งกันกับการวิจัยภาษาถิ่นใต้ที่เคยมีผู้ศึกษาไว้แล้ว กล่าวคือ วิทยุ จิตต์ธรรม³ พบว่า สระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาภูเก็ต พังงา และกระบี่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ จะออกเสียงเป็น [i] และ [u] แต่ผู้วิจัยสังเกตว่า สระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาภูเก็ต พังงา

¹ ดูประวัติผู้เขียน หน้า 187 ประกอบ

² งานวิจัยของคิลเลอร์ หน้า 39-43 ประกอบ

³ วิทยุ จิตต์ธรรม, ภาษาถิ่น (สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา, 2513),

และสระยี่ ไม่ได้มีลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระทั้ง 2 หน่วยเสียงเป็นไปตามที่กฎโย
จิตต์ธรรม กล่าวไว้

สำหรับภาษาภูเก็ตนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาแล้วทั้งในเรื่องวรรณยุกต์
และสระ แต่ในบริเวณเหนือภูเก็ตขึ้นไป คือ ในจังหวัดพังงา กระบี่ และตรัง ซึ่งเป็นพื้นที่
ราบติดต่อกัน ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับสระทั้งในเชิงพรรณนา หรือเชิงเปรียบเทียบอย่างมี
ระบบ ทิลเลอร์ ได้ศึกษาภาษาถิ่นใต้ทั้ง 16 จังหวัด โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ และจัดให้
ภาษาในจังหวัดทั้ง 4 นี้ เป็นภาษากลุ่มเดียวกัน (ยกเว้นตรังบางส่วน)¹ แต่ บราวน์ ได้
สร้างรูปของวิวัฒนาการของภาษาใต้ และจัดให้ภาษาใหม่ 4 จังหวัดนี้ เป็นภาษาคนละสาย
คือ ภาษาภูเก็ตและพังงา เป็นภาษาในสายโซมา ส่วนภาษากระบี่และตรัง เป็นภาษาใน
สายนครศรีธรรมราช²

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า ความแตกต่างของลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ
ใน 4 จังหวัด ดังกล่าวที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัย จะเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มภาษาย่อย
ที่แตกต่างกันหรือไม่ และถ้ามีการศึกษาภาษาในพื้นที่ที่ลุ่มตัวอย่าง มาอย่างมีระบบ ลักษณะ
ทางสัทศาสตร์ของสระ /i:/ และ /u:/ ตลอดจนลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ จะนำ
มาแบ่งเขตภาษาใต้หรือไม่ อย่างไร

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้ ดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ทั้งหมดมาศึกษาคือ
 - 1.1 งานวิจัยของ เจ. มาร์วิน บราวน์³

¹ ฎภาพที่ 8 หน้า 42 ประกอบ

² ฎงานวิจัยของ บราวน์ หน้า 29 ประกอบ

³ J. Marvin Brown, From Ancient Thai to Modern Dialects.

1.2 งานวิจัยของ แอนโทนี แวน ดิลเลอร์¹

2. ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยที่ศึกษาเชิงเปรียบเทียบอย่างมีระบบมาศึกษา คือ งานวิจัยของ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ²

3. ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้เชิงพรรณนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับ งานวิจัยครั้งนี้มาศึกษา คือ

3.1 งานวิจัยของ ไสว เรืองวิเศษ³

3.2 งานวิจัยของ สมจิตร ปิยะธรรม⁴

1.1 งานวิจัยของ เจ. มาร์วิน บราวน์

บราวน์ ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งก็คือ กลุ่มภาษา สุโขทัย⁵ และได้สร้างรูปแสดงวิวัฒนาการของภาษาย่อยในกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ ออกเป็น 2 กลุ่ม⁶ คือ

1. กลุ่มภาษานครศรีธรรมราช

2. กลุ่มภาษาตากใบ

1. กลุ่มภาษานครศรีธรรมราช

บราวน์ ได้แบ่งย่อยภาษานครศรีธรรมราชออกเป็น 2 สาย คือ

1.1 สายไชยา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

¹Anthony Van Nostrand Diller, "Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation"

²ธีระพันธ์ ล. ทองคำ, เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัด สุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ

³ไสว. เรืองวิเศษ "ระบบเสียงในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรี อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดภูเก็ต"

⁴Somchit Piyatham, "A Feature Approach to the Phonology of Phuket, A Southern Thai Dialect."

⁵ดูรายละเอียดหน้า 28 ประกอบ

⁶ดูภาพที่ 2 หน้า 30 ประกอบ

1.1.1 ภาษาชุมพร

1.1.2 ภาษาไชยา ซึ่งได้แก่ ภาษาไทยถิ่นใต้ที่บรรพชน

ศึกษาจากภวาระนอง ไชยา (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี) สรี (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชุมพร) หลังสวน (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชุมพร) ตะกั่วป่า (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพังงา) และภูเก็ต

1.1.3 ภาษาเกาะสมุย (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัด

สุราษฎร์ธานี)

1.2 สายนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.2.1 กลุ่มภาษานครศรีธรรมราช ซึ่งแบ่งออกเป็น

3 ภาษาย่อย คือ ภาษากระบี่ ภาษานครศรีธรรมราช ซึ่งจะมีภาษา หุ่งสง (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช) ตรัง และควนขนุน (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพัังลุง) รวมอยู่ด้วย และภาษาหัวไทร (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช)

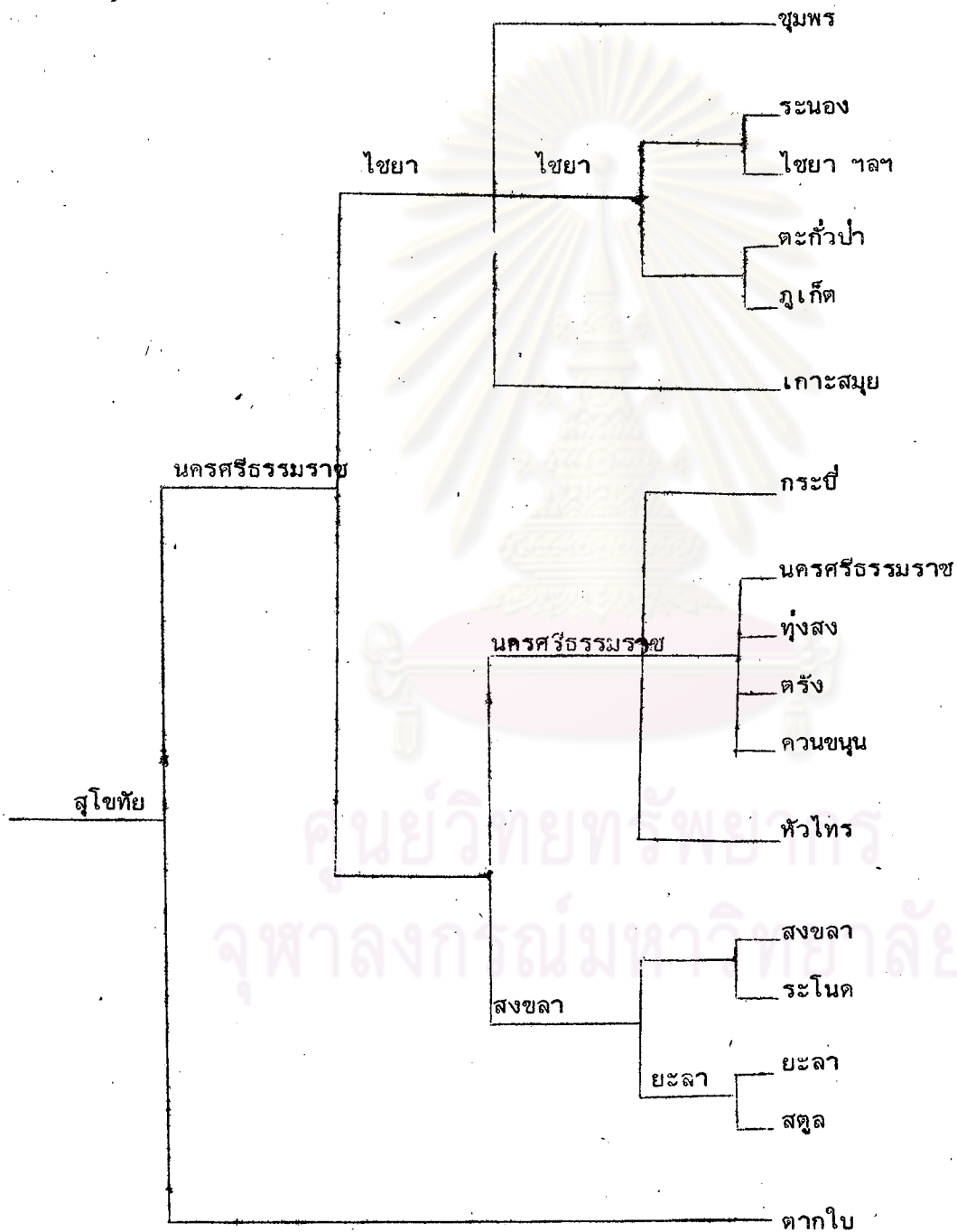
1.2.2 กลุ่มภาษาสงขลา แบ่งย่อยออกเป็น 2 ภาษา

ย่อย คือ ภาษาสงขลา ซึ่งใช้พูดกันที่อำเภอสงขลาและรวมภาษาระโนด (เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา) และภาษายะลา ซึ่งพูดกันที่ยะลา และรวมถึงภาษายะลาที่พูดกันที่จังหวัดสตูลด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของภาษาไทยใต้

1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900

(ดัดแปลงจาก บรรานันท์ หน้า 69)

การวิจัยของบราวน์นี้ นอกจากใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการศึกษาแล้ว ยังคำนึงถึงลักษณะทางสัทศาสตร์อย่างอื่น เช่น เสียงสระ อีกด้วย ดังเช่น การวิจัยของบราวน์เกี่ยวกับสระสูง /i:/ และ /u:/ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ บราวน์ได้สร้างรูปสระของภาษาตั้งเดิมว่าเป็น /*i:/ และ /*u:/ และสระทั้ง 2 หน่วยเสียงนี้ ในภาษาใต้มีการกลายเสียง¹ ดังนี้ คือ

o(A)	i(B)	2(C)	3(DL)
i:		e:	i:
u:		o:	u:

ภาพที่ 3 การกลายเสียง /*i:/ และ /*u:/ ในภาษาใต้ (ภาษาสงขลา)
(ดัดแปลงจาก บราวน์ หน้า 30)

จากภาพที่ 3 นี้ แสดงว่า ภาษาใต้ มีการกลายเสียงดังนี้ คือ /*i:/ จะออกเสียงเป็น [i:] ในคำที่เป็นพยางค์เป็นซึ่งระบบการเขียนไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ ส่วน /*i:/ จะออกเสียงเป็น [i:] หรือ [e:] ในคำที่เป็นพยางค์เป็น ซึ่งระบบการเขียนมีรูปวรรณยุกต์เอกหรือโทกำกับ และคำที่เป็นพยางค์ตายสระยาว และในทำนองเดียวกัน /*u:/ จะออกเสียงเป็น [u:] ในคำที่เป็นพยางค์เป็น ซึ่งระบบการเขียนไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ ส่วน /*u:/ จะออกเสียงเป็น [u:] หรือ [o:] ในคำที่เป็นพยางค์เป็น ซึ่งระบบการเขียนมีรูปวรรณยุกต์เอกหรือโทกำกับ และคำที่เป็นพยางค์ตายสระยาว

¹ บราวน์ ให้ภาษาสงขลาเป็นตัวแทนของภาษาใต้ เมื่อพูดถึงการกลายเสียงสระ และจะใช้กล่องวรรณยุกต์ (ดูรายละเอียด เรื่องกล่องวรรณยุกต์ ในบทที่ 2 หน้า 76 ประกอบ) เป็นเกณฑ์ในการศึกษา โดยใช้หมายเลข 0-4 แทนสัญลักษณ์ A, B, C, DL และ DS ตามลำดับ

นอกจากนั้น บรรานัน ได้อธิบายถึงการกลายเสียงสระ /i:/ และ /u:/

ของภาษาใต้¹ ดังนี้ คือ

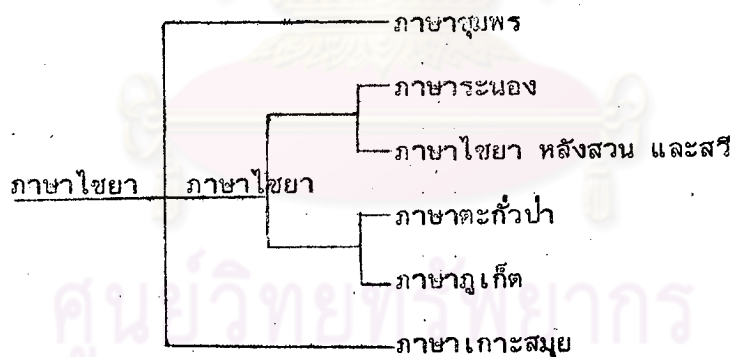
1. สระสูง จะกลายเป็นสระกลาง (i: +: u: > e: ə: o:) เมื่อมีการลงท้ายด้วยลักษณะเส้นเสียงต่าง ๆ ดังนี้ คือ เส้นเสียงปิด/ เส้นเสียงสั้น หรือเสียงลอคอ (creaky voiceing)²

2. สระสูง จะกลายเป็นสระประสม 2 ส่วน ที่เกิดจากสระกลางเคลื่อนที่ไปยังสระสูง (i: +: u: > ei əy ou) ในภาษาภูเก็ต และภาษาพังงา (บรรานัน เก็บข้อมูลที่อำเภอตะกั่วป่า) ในพยางค์ที่ไม่มีการลงท้ายด้วยเสียงเส้นเสียงแบบใด ๆ หรือเมื่อมีการลงท้ายด้วยเสียงกระซิบ

ส่วนการวิจัยของบรรานันในเรื่องวรรณยุกต์นั้น บรรานัน ได้ใช้กล่องวรรณยุกต์ แสดงรายละเอียดของระบบวรรณยุกต์ในแต่ละภาษาย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ ดังนี้

1. กลุ่มภาษานครศรีธรรมราช

1.1 สายไชยา ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มย่อยดังนี้

ภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งบรรานันจัดไว้ดังแผนภูมิต้นนี้ มีระบบวรรณยุกต์ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ด้วยกล่องวรรณยุกต์ ดังนี้

¹ J. Marvin Brown, From Ancient Thai to Modern Dialects, p. 63.

² ศัพท์เทคนิคที่บรรานันใช้เกี่ยวกับลักษณะเส้นเสียง เป็นแบบเฉพาะที่ต่างจากศัพท์ทางสัทศาสตร์ทั่วไป (ดูรายละเอียดใน From Ancient Thai to Modern Dialects หน้า 62-63)

ภาษาขุมพร					
	A	B	C	DL	DS
H					
M					
L					

ภาษาไชยา, หลังสวน และสวี					ภาษารนอง						
	A	B	C	DL	DS		A	B	C	DL	DS
H						H					
M						M					
L						L					

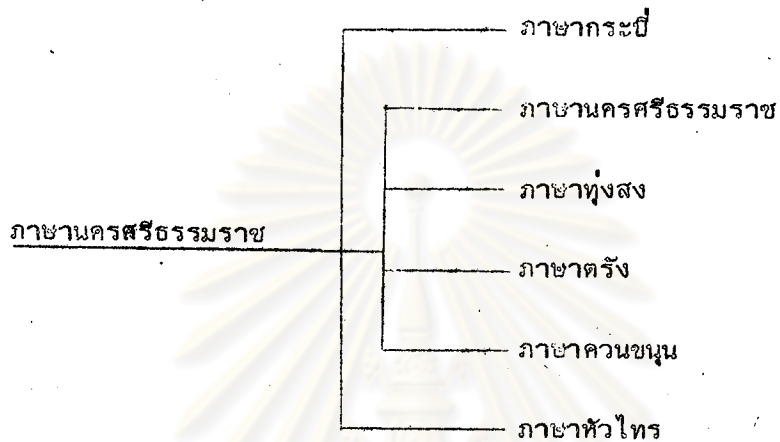
ภาษาตะกั่วป่า					ภาษาภูเก็ต						
	A	B	C	DL	DS		A	B	C	DL	DS
H						H					
M						M					
L						L					

ภาษาเกาะสมุย					
	A	B	C	DL	DS
H					
M					
L					

ภาพที่ 4 การเปรียบเทียบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มภาษาไชยา
(ดัดแปลงจาก บรรณานุกรม หน้า 117, และ 119-123)

1.2 สายนครศรีธรรมราช

1.2.1 กลุ่มภาษานครศรีธรรมราช ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มย่อยดังนี้

ภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งบรรพชนจัดไว้ตั้งแผนภูมิข้างบนนี้ มีระบบวรรณยุกต์ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ด้วยกล่องวรรณยุกต์ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษากระเป๋					
	A	B	C	DL	DS
H		h	f	f	f
M		h	f	f	f
L	h	f	f	f	f

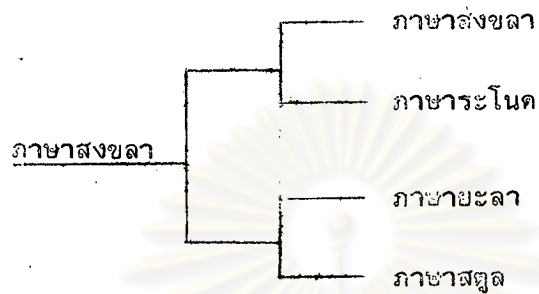
ภาษาครึ่ง นครศรีธรรมราช ทุ่งสง และควนขนุน					
	A	B	C	DL	DS
H		h	f	f	f
M		h	f	f	f
L	h	f	f	f	f

ภาษาหัวไทร					
	A	B	C	DL	DS
H	f		f	f	f
M	f, h		f	f	f
L	h	f	f	f	f

ภาพที่ 5 การเปรียบเทียบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ
 ที่อยู่ในกลุ่มภาษานครศรีธรรมราช
 (ดัดแปลงจาก บรรานันท์ หน้า 126-128)

1.2.2 กลุ่มภาษาสงขลา ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มย่อย ดังนี้คือ

ภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งบรรพชนจัดไว้ตั้งแผนภูมิข้างบนนี้ มีระบบ
วรรณยุกต์ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ด้วยกล่องวรรณยุกต์ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาสงขลา					ภาษาระโนค						
	A	B	C	DL	DS		A	B	C	DL	DS
H	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	H	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐
M	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	M	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐
L	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	L	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐
ภาษายะลา					ภาษาสตูล						
	A	B	C	DL	DS		A	BB	C	DL	DS
H	┌┐		┌┐	┌┐	┌┐	H	┌┐		┌┐	┌┐	┌┐
M	┌┐		┌┐	┌┐	┌┐	M	┌┐		┌┐	┌┐	┌┐
L	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	L	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐	┌┐

ภาพที่ 6 การเปรียบเทียบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มภาษาสงขลา

(ดัดแปลงจาก บราวน์ หน้า 130-131 และ 133-134)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 กลุ่มภาษาตากใบ ภาษาตากใบ มีระบบวรรณยุกต์ ซึ่งแตกต่างจากภาษาใต้
กลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัดจากกล่องวรรณยุกต์ ดังนี้คือ

	A	B	C	DL	DS
H	h	h	h	h	h
M					
L	h	h	h	h	h

ภาพที่ 7 วรรณยุกต์ของภาษาตากใบ

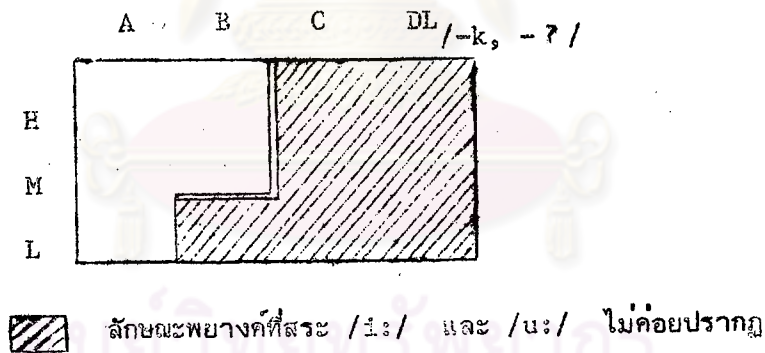
(ดัดแปลงจาก บรรานันท์ หน้า 135)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 งานวิจัยของ แอนโธนิ แวน ดิลเลอร์

ในเรื่องสระ /i:/ และ /u:/ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสำรวจของดิลเลอร์¹ และเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้นั้น ดิลเลอร์ พบว่า ความสั้นยาวของสระ /i:/ และ /u:/ ในภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยกรุงเทพฯ นั้น ไม่มีความแตกต่างกัน² แต่สระทั้ง 2 หน่วยเสียงนี้ มีพบไม่มากในคำที่มีลักษณะพยางค์ต่อไปนี้ คือ คำที่เป็นพยางค์เป็น ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง หรืออักษรต่ำ และมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ คำที่เป็นพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ที่มีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ และคำที่เป็นพยางค์ตายที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก /-k/ และ /-ʔ/ แต่มีสระ /i:/ และ /u:/ ปรากฏในคำที่เป็นพยางค์ปิด ด้วยพยัญชนะกัก /-p/ และ /-t/

จากการศึกษาของดิลเลอร์ ในเรื่องการปรากฏของสระ /i:/ และ /u:/ ในลักษณะพยางค์ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ถ้าใช้กล่องวรรณยุกต์แสดงการปรากฏของสระดังกล่าว จะได้ภาพดังนี้ คือ

¹ ดูรายละเอียดหน้า 28 ประกอบ

² Anthony Van Nostrand Diller, "Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation", pp. 31-32.

³ Ibid., p. 39.

นอกจากนั้น ดิลเลอร์ พบว่า สระ /i:/ ในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้น มีลักษณะทางสัทศาสตร์เหมือนกับ สระ /e:/ และในทำนองเดียวกัน สระ /u:/ มีลักษณะของเสียงเหมือนกับสระ /o:/ แต่มีข้อจำกัดในการเกิด¹ กล่าวคือ สระ /i:/ จะออกเสียงเป็น [e:] และสระ /u:/ จะออกเสียงเป็น [o:] เมื่อปรากฏในคำที่เป็นพยางค์เป็น ซึ่ง มีรูปวรรณยุกต์ เอก หรือ โท กำกับ ยกเว้นคำว่า ลู ลู และ ชู ที่สระ /u:/ ยังคงออกเสียงเป็น [u:] หรือปรากฏในคำที่เป็นพยางค์ตายที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก /-k/ และ /-ʔ/ ยกเว้นคำว่า หมุก(จุก) ชุก และ ลูบ ที่สระ /u:/ ยังคงออกเสียงเป็น [u:]

ตัวอย่าง

poo	ปู
soo	ซู
phook	ผูก
see	สี่
nee	หนี
leek	หลีก

เป็นต้น

จากการศึกษาของ ดิลเลอร์ ในเรื่องลักษณะของเสียง /i:/ และ /u:/ ดังกล่าวนี ถ้าใช้กล่องวรรณยุกต์แสดงลักษณะของเสียง /i:/ และ /u:/ จะได้ภาพดังนี้ คือ

	A	B	C	DL /-k, -ʔ/
H				
M				
L				

 สระ /i:/ และ /u:/ ซึ่งออกเสียงเป็น [e:] และ [o:]

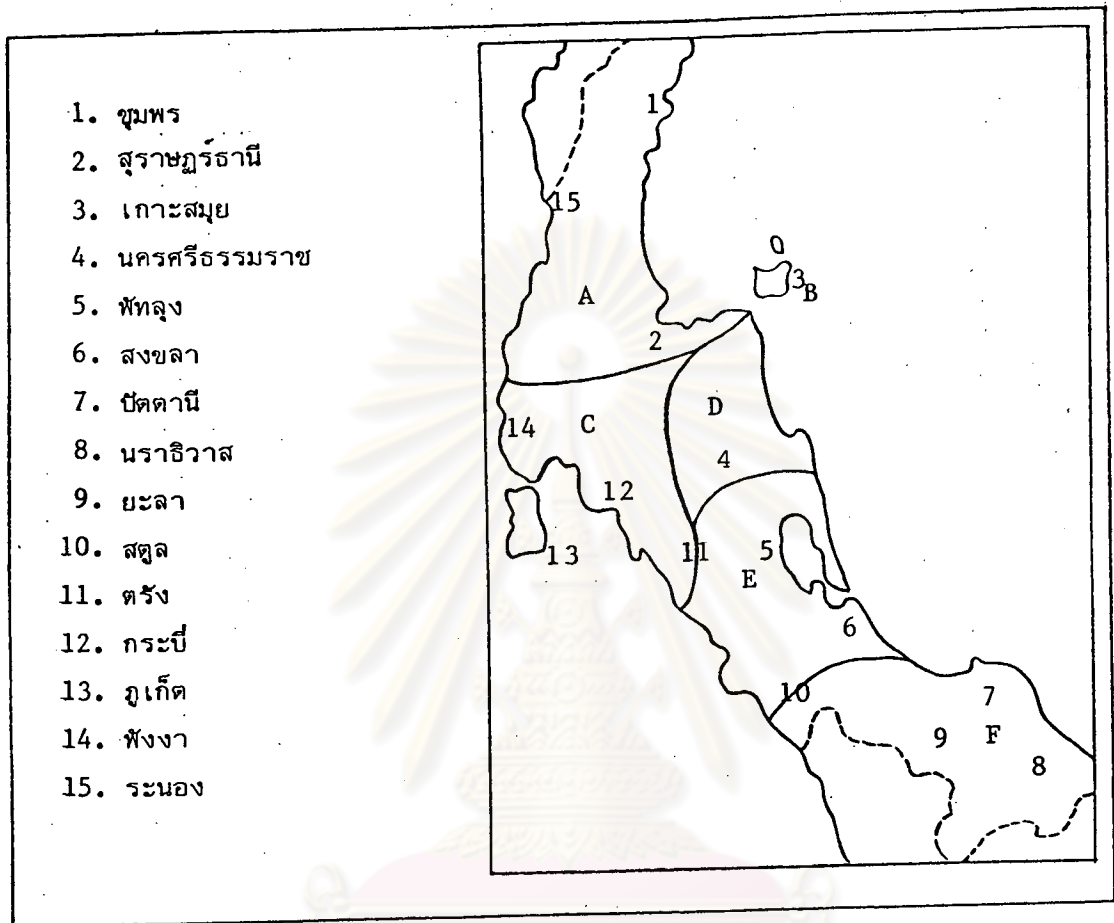
¹Ibid., p. 4 and pp. 301-303.

แต่อย่างไรก็ตาม คิลเลอร์ พบว่า สระ /i:/ และ /u:/ จะออกเสียง เป็น [e:] และ [o:] เฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้ กลุ่ม D (ภาษานครศรีธรรมราช) เท่านั้น และจะปรากฏมากในพื้นที่ที่อยู่ทางทิศใต้ และตะวันออก ของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ส่วนในเรื่องวรรณยุกต์นั้น คิลเลอร์ได้เปรียบเทียบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษา โดยได้แบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 6 กลุ่ม คือ กลุ่ม A กลุ่ม B กลุ่ม C กลุ่ม D กลุ่ม E และกลุ่ม F (ดูภาพที่ 8-9 หน้า 42-43 ประกอบ) โดยที่ภาษาย่อยจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรังบางส่วน จะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน คือ กลุ่ม C ส่วนภาษาย่อยในเขตอื่น ๆ ของตรัง จะอยู่ในกลุ่ม E (ดูความเป็นมาของปัญหาหน้า 25 ประกอบ)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ คิลเลอร์ให้ข้อมูลในเรื่องเกณฑ์การสุ่มตัวอย่างน้อยมาก ทำให้ผู้อ่านไม่ทราบว่าคุณสมบัติที่นำเสนอได้นั้นได้มาจากพื้นที่ส่วนไหน และมีเกณฑ์อะไรในการเลือกจุดเก็บข้อมูล และผู้บอกภาษา อันที่จริง จุดที่เก็บข้อมูล และวิธีการในการเก็บข้อมูล จะเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบตัวแปรทางสำเนียงของแต่ละถิ่น เป็นอย่างยิ่ง แต่งานวิจัยชิ้นนี้ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเหล่านี้อย่างละเอียด ดังนั้นเมื่อคิลเลอร์ลากเส้นแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 6 กลุ่ม ผู้อ่านก็จะไม่เห็นภาพที่ชัดเจนว่า ภาษาที่แตกต่างกันนั้น เป็นบริเวณไหนของจังหวัด กล่าวคือ ผู้อ่านจะรู้พอสังเขปว่า ภาษาที่พูดในจังหวัดภูเก็ตเหมือนกับภาษาที่พูดในจังหวัดกระบี่ แต่จะแตกต่างกับภาษาที่พูดในบางส่วนของจังหวัดตรัง แต่จะไม่ว่า เป็นภาษาในบริเวณพื้นที่ส่วนไหนของจังหวัดที่มีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกับกลุ่มภาษาภูเก็ต พังงา และกระบี่ (กลุ่ม C) และในทำนองเดียวกันผู้อ่านจะไม่ว่า ภาษาในบริเวณพื้นที่ส่วนไหนของจังหวัด ที่มีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกับกลุ่มภาษาพัทลุง (กลุ่ม E)

อนึ่ง ในการแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ของคิลเลอร์นี้ จะเน้นความสำคัญที่คำ ซึ่งมีลักษณะพยางค์เป็นคำเป็นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม คิลเลอร์ก็ใช้กล่องวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ โดยใช้ตัวย่อ "H" "M" "L" แทนอักษรสูง (high) อักษรกลาง (mid) และอักษรต่ำ (low) ตามลำดับ ส่วนตัวเลขที่ตามมา คือ '0' '1' และ '2' นั้น ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนพยางค์ที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ มีรูปวรรณยุกต์เอก และมีรูปวรรณยุกต์โท ตามลำดับ (ดู กล่องวรรณยุกต์ หน้า 76 ประกอบ)

ภาพที่ 8 การแบ่งเขตภาษาย่อยในภาษาไทยถิ่นใต้

	กลุ่ม A	กลุ่ม B	กลุ่ม C	กลุ่ม D	กลุ่ม E	กลุ่ม F
H01	52	52	452	452	45	45
M01	231~342	231~342	342	342	34	34
L0	231	231	31	31	31	31~41
L1	23	23	23	23	23~22	22
H2	443~33	443~33	443~33	443	443	443~33
M2	443~33	23	33	33	33	21
L2	22~21	22~21	22~21	22~21	21	

(ดัดแปลงมาจาก ดิลเลอร์ หน้า 261)

กลุ่ม A

	0	1	2
H	h		h, H
M	h, h		h, H
L	h	h	h, H

กลุ่ม B

	0	1	2
H	h		h, H
M	h, h		h
L	h	h	h, H

กลุ่ม C

	0	1	2
H		h	h, H
M		h	h
L	h	h	h, H

กลุ่ม D

	0	1	2
H		h	h
M		h	h
L	h	h	h, H

กลุ่ม E

	0	1	2
H		h	h, H
M		h	
L	h	h, H	h

กลุ่ม F

	0	1	2
H		h	h, H
M		h	h, H
L	h	h, H	h

ภาพที่ 9 วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้

(ดัดแปลงจาก ศิลเลอร์ หน้า 261)

2. งานวิจัยของธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ

การศึกษาวรรณคดี เรื่อง เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัด

สุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ ในครั้งนี้ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ พบว่า สามารถแบ่งภาษาใน 16 อำเภอ ออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์ คือ กลุ่มที่ 1 และ 2 ซึ่งใช้วรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง แต่การแจกแจงของเสียงวรรณยุกต์แตกต่างกัน คือ กลุ่มที่ 1 มีการแจกแจงของเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้ คือ ว.1 สูง-ตก หรือ สูง-ขึ้น-ตก ว.2 สูง-ระดับ หรือ สูง-เลื่อนลง เล็กน้อย และอาจมีเสียงย่อย สูง-ขึ้น ว.3 กลาง-ขึ้น-ตก ว.4 ต่ำ-ขึ้น-ตก ว.5 ต่ำ-ขึ้น และ ว.6 ต่ำ-ระดับ หรือ ต่ำ-เลื่อนลง ส่วนการแจกแจงของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาสุราษฎร์ธานี กลุ่มที่.2 เป็นดังนี้ คือ ว.1 สูง-ตก หรือ สูง-ขึ้น-ตก ว.2 สูง-ระดับ หรือเลื่อนลงเล็กน้อย และอาจจะมีเสียงย่อยสูง-ขึ้น ว.3 กลาง-ขึ้น-ตก ว.4 ต่ำ-ขึ้น-ตก หรือ ต่ำ-ตก ว.5.1 ต่ำ-ขึ้น ว.5.2 กลางขึ้น และ ว.6 ต่ำ-ระดับ หรือ ต่ำ-เลื่อนลง ส่วนภาษาสุราษฎร์ธานี กลุ่มที่ 3 นั้น มีวรรณยุกต์ 7 หน่วยเสียง คือ ว.1 สูง-ขึ้น-ตก หรือ สูง-ตก ว.2 สูง-เลื่อนลง ซึ่งอาจจะเป็น สูง-ตก หรือ สูง-ขึ้น-ตก-ขึ้น และอาจมีเสียงย่อย สูง-ขึ้น หรือ สูง-ตก-ขึ้น ว.3 เสียงกลาง-ขึ้น-ตก ว.4 เสียงต่ำ-ขึ้น-ตก หรือ ต่ำ-ตก ว.5 ต่ำ-ขึ้น ว.6 ต่ำ-เลื่อนลง หรืออาจจะเป็น ต่ำ-ระดับ และ ว.7 กลาง-ระดับ ซึ่งมี

¹ การที่ ธีระพันธ์ ล. ทองคำ แบ่งภาษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานีออกเป็น 3 กลุ่ม ดังกล่าวแล้วนี้ เนื่องจาก ผู้วิจัยท่านนี้ ยึดเหตุผล ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ ความรู้สึกของผู้บอกภาษา ผลการอ่านแผนภาพคลื่นเสียง เกณฑ์ในเรื่องอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ที่มีอิทธิพลต่อการแจกแจงเสียงวรรณยุกต์ในเชิงประวัติ (ดูรายละเอียดใน "เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ" หน้า 8)

เสียงย่อย คือ กลาง-ขึ้น¹

ส่วนระบบสระ มีสระเดี่ยวเสียงสั้น 7 เสียง และเสียงยาว 9 เสียง

ดังนี้ คือ

สระยาว 9 เสียง

สระสั้น 7 เสียง

i:	ɨ:	u:	i	ɨ	u
e:	ɛ:	o:	e	ɛ	o
ɛ:	a:	ɔ:		a	

ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹ จากข้อมูลทางเสียงวรรณยุกต์ของการวิจัยนี้ หากมีการจัดระบบโดยใช้เกณฑ์การแจกแจงแบบสัทศาสตร์ของพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นต่างกัน มาจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะได้ระบบเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน (ดูรายละเอียด ข้อ 4 บทที่ 3 หน้า 115-119 ประกอบ)

นอกจากนี้ ชีระพันธ์ ล.ทองคำ และผู้ร่วมวิจัย ยังได้เปรียบเทียบภาษาย่อยในภาษาถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี และได้ทำแผนที่ภูมิศาสตร์ทางภาษาแบ่งเขตภาษาย่อยของภาษาสุราษฎร์ธานี โดยใช้ตัวแปรทางเสียง เช่น ระบบเสียงวรรณยุกต์ พยัญชนะท้าย -ก [-k] และ -อ [-ʔ] ในพยางค์ตายเสียงยาว และใช้เสียงสระ -ัว [iu] และ [i:u] -ย [ɛ:i] และ -อ [ɛ:] ในคำว่า "เรือ" ใช้เสียงสระ -ะ [o] และ -ะ [e] ในภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลักเกณฑ์ (ดูหน้า 44 และภาพที่ 25 หน้า 159 ประกอบ) และหลังจากนั้น ก็ได้เปรียบเทียบเสียงของภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานี ทั้งสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์กับภาษาไทยมาตรฐาน

จากสรุปผลการวิจัยพอสั่งเขปดังกล่าวแล้วนี้ จะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้เป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจศึกษาภาษาในแนวทางการศึกษาภาษาไทยถิ่นจริง ๆ และงานวิจัยนี้ได้ใช้เกณฑ์ในเรื่องของเสียงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาดังกล่าวแล้วข้างต้น นอกจากนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ ยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บอกภาษาการเก็บข้อมูลตลอดจนการเสนอผลการวิจัยอย่างชัดเจนยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม งานชิ้นนี้ใช้เส้นแบ่งเขตอำเภอ เป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาโดยเก็บข้อมูลภาคสนามตามหมู่บ้านในแต่ละอำเภอ ซึ่งการเก็บข้อมูลเช่นนี้เป็นไปได้ที่หมู่บ้านบางหมู่บ้านในแต่ละอำเภอ อาจจะอยู่ใกล้กันมาก ดังนั้นภาษาที่ใช้พูดในหมู่บ้านหนึ่ง อาจจะไม่มีอิทธิพลต่ออีกภาษาหนึ่งได้ ซึ่งอาจทำให้เส้นแบ่งเขตภาษาที่ได้มาโดยใช้เส้นแบ่งเขตอำเภอเป็นหลักนั้น อาจจะไม่ต้องนัก เพราะเส้นแบ่งเขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดหนึ่ง ๆ นั้น แบ่งโดยเกณฑ์การปกครอง ดังนั้นถ้ากำหนดขีดเส้นแบ่งเขตอำเภอ เป็นเส้นแบ่งเขตภาษา อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริงได้

3.1 งานวิจัยของไสว เรื่องวิเศษ

ไสว เรื่องวิเศษ ได้ศึกษาระบบเสียงในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรี อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ รวมทั้งโครงสร้างของพยางค์และความหมายของคำ โดยใช้ผู้บอกภาษา 3 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 2 คน ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลเทพกษัตรี และพูดภาษาถิ่นนี้ในชีวิตประจำวัน ผลของการศึกษา พบว่า วรรณยุกต์ในภาษาสุพรรณบุรี ทั้งในคำที่เป็นคำเป็นและคำตายนั้น มี 7 หน่วยเสียง คือ 1. ต่ำระดับ 2. ต่ำ-ขึ้น 3. กลางระดับ 4. กลาง-ขึ้น 5. สูง-ตก 6. สูงระดับ และ 7. สูง-ขึ้น ส่วนในเรื่องสระนั้น ไสว เรื่องวิเศษ พบว่า ภาษาสุพรรณบุรีมีสระ 18 หน่วยเสียง กล่าวคือ เป็นสระยาว 9 หน่วยเสียง และสระสั้น 9 หน่วยเสียง¹ ดังนี้

i	i:	ɨ	ɨ:	u	u:
e	e:	ɛ	ɛ:	o	o:
ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:

3.2 งานวิจัยของ สมจิตร ปิยะธรรม

สมจิตร ปิยะธรรม ได้ศึกษาเรื่องลักษณะแบ่งความต่างของระบบเสียงภาษาสุพรรณบุรี โดยเสนอให้เห็นถึงการศึกษาในเรื่องระบบเสียง ทั้งระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ลักษณะแบ่งความต่าง (Distinctive features) มาประกอบการอธิบาย ในเรื่องกฎเกณฑ์ และข้อบังคับ ในการแจกแจงของเสียง ตลอดจนการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ และใช้ตนเองเป็นผู้บอกภาษา ผลการวิจัย พบว่า ระบบเสียงในภาษาสุพรรณบุรี มีวรรณยุกต์ 4 หน่วยเสียง คือ

1. วรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น 2. วรรณยุกต์สูง-ตก ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ย่อย 2 เสียง

¹ไสว เรื่องวิเศษ พบว่า สระสั้นมีจำนวนหน่วยเสียงเท่ากับสระยาว คือ 9 หน่วยเสียง และสระสั้นทุกตัวจะมีระดับความสูง-ต่ำของสั้นเช่นเดียวกับสระยาว

คือ 2.1 เสียงสูง-ตก และ 2.2 เสียงขึ้น-ตก 3. วรรณยุกต์กลาง-ตก ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ย่อย 2 เสียง คือ 3.1 เสียงกลาง-ตก และ 3.2 เสียงต่ำระดับ 4. เสียงวรรณยุกต์ระดับ ซึ่งมีเสียงวรรณยุกต์ย่อย 3 เสียง คือ 4.1 เสียงสูงระดับ 4.2 เสียงกลางค่อนข้างสูงระดับ และ 4.3 เสียงกลางค่อนข้างต่ำระดับ และในเรื่องระบบสระ พบว่า มี 16 หน่วยเสียง กล่าวคือ เป็นสระยาว 9 หน่วยเสียง และสระสั้น 7 หน่วยเสียง ดังนี้

สระยาว 9 หน่วยเสียง			สระสั้น 7 หน่วยเสียง		
i:	ɨ:	u:	i	ɨ	u
e:	ɛ:	o:	ɛ	ɔ	
ɛ:	a:	ɔ:	ɛ	a	ɔ

การศึกษารวบรวมทั้ง 2 ชั้นนี้ มีระบบสระแตกต่างกัน ดังกล่าวแล้วนั้น อาจเป็นเพราะระบบการวิเคราะห์ของผู้วิจัยทั้ง 2 ท่าน แตกต่างกัน หรือ อาจเป็นเพราะข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีความแตกต่างกันก็ได้ กล่าวคือ สมจิตร์ ปิยะธรรม ได้ข้อมูลโดยใช้ตนเองเป็นผู้บอกภาษา ส่วนไสว เรืองวิเศษ ได้ข้อมูลโดยใช้ผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ที่อยู่ในเขตตำบลเทพกษัตรี ดังนั้น เมื่อข้อมูลที่ได้มีรายละเอียดต่างกัน ผลการวิจัยอาจจะแตกต่างกันได้

ส่วนการที่ผลการวิจัย ในเรื่องระบบวรรณยุกต์จากงานวิจัยทั้ง 2 ชั้นนี้ดู เหมือนว่าแตกต่างกัน กล่าวคือ ไสว เรืองวิเศษ สรุปว่าวรรณยุกต์ ในจังหวัดภูเก็ต มีเพียง 7 หน่วยเสียง ส่วนสมจิตร์ ปิยะธรรม สรุปว่าวรรณยุกต์ ในจังหวัดภูเก็ต มีเพียง 4 หน่วยเสียงนั้น ถ้าพิจารณาลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ จากงานวิจัยของผู้วิจัย

ทั้ง 2 ท่าน จะเห็นว่าคล้ายคลึงกัน¹ แต่เนื่องจาก วิธีการและหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ข้อมูลนั้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ไสว เรื่องวิเศษ วิเคราะห์ความแตกต่างของหน่วยเสียง วรรณยุกต์โดยใช้ลักษณะพยางค์² ส่วน สมจิตร ปิยะธรรม วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้คุณลักษณะของความต่างมาประกอบการอธิบายกฎเกณฑ์ และข้อบังคับในการแจกแจงเสียง วรรณยุกต์ ดังนั้น จึงเป็นเหตุให้ระบบวรรณยุกต์ ของผู้วิจัยทั้ง 2 ท่านนั้นแตกต่างกัน

ที่ว่าลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ นั้น ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ในตารางเปรียบเทียบลักษณะทาง สัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ที่ผู้วิจัยทั้ง 2 ท่านได้วิเคราะห์ไว้ ดังนี้ คือ

¹ ดูตารางที่ 1 หน้า 50 ประกอบ

² ไสว เรื่องวิเศษ วิเคราะห์วรรณยุกต์ โดยพิจารณาความแตกต่างของข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกันของพยัญชนะต้นทั้ง 3 หมู่ (ไตรยางค์) สระ และพยัญชนะด้วย

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของ
วรรณยุกต์ในภาษาภูเก็ต¹

รายการคำ	ผลการวิจัยของไสว	ผลการวิจัยของสมจิตร
ม้า คับ	ต่ำระดับ (ว.1)	ต่ำระดับ (ว.3.1)
ท่า วาด หัด	} ต่ำขึ้น (ว.2)	ต่ำขึ้น (ว.1)
ดอก อาบ		กลางระดับ (ว.4.3)
มา คำ	กลางระดับ (ว.3)	กลางตก (ว.3.2)
ไป บาง บ่า คำ	กลางขึ้น (ว.4)	ขึ้นตก (ว.2.2)
ถาม ผ่า เท้า	สูงตก (ว.5)	สูงตก (ว.2.1)
บ้า บ้า	} สูงระดับ (ว.6)	กลางระดับ (ว.4.3)
ผ้า ข้าง		} กลางค่อนข้างสูงระดับ (ว.4.2)
ผิด หยิบ	} สูง-ขึ้น (ว.7)	
สาด หยาบ		สูง-ระดับ (ว.4.1)

จากตารางเปรียบเทียบนี้ จะเห็นว่าเสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกันมากมี
เฉพาะในคำที่เป็นพยางค์ตาย สระยาว ที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางเท่านั้น กล่าวคือ
ไสว เรื่องวิเศษ วิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ในลักษณะพยางค์เช่นนี้ว่า เป็นเสียงต่ำขึ้น
ส่วน สมจิตร เห็นว่า เป็นเสียงกลางระดับ

¹ ข้อมูลดังกล่าวนี้ ได้จากผลการวิจัยของ ไสว เรื่องวิเศษ และสมจิตร

จากความแตกต่างดังกล่าวแล้วนี้ ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาริชาลัยอย่างละเอียด โดยมีระบบ ตลอดจนมีเกณฑ์ในการเลือกผู้บอกภาษาคำด้วย¹ เพื่อให้การศึกษาริชาลัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาษาไทยถิ่นเชิงเปรียบเทียบกับจริง ๆ อนึ่งผู้วิจัยได้ใช้รายการคำที่สามารถสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ ซึ่งขณะเดียวกัน ก็สามารถสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ได้ด้วย มาเป็นเครื่องมือในการศึกษาริชาลัย เรื่องการใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง ในการแบ่งเขตภาษาในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

ระบบเสียงของภาษาไทย

เพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับระบบเสียงของภาษาไทย ได้เห็นภาพกว้าง ๆ ของภาษาไทย ผู้วิจัย จะกล่าวถึง ระบบพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ของภาษาไทย จากงานวิจัยภาษาไทย ที่เคยมีผู้ศึกษาริชาลัยไว้แล้ว โดยสังเขป ดังนี้คือ

1. ระบบพยัญชนะ

ระบบพยัญชนะของภาษาไทยถิ่นใต้ โดยทั่ว ๆ ไป พอจะสรุปโดยสังเขปได้ดังตารางแสดงระบบพยัญชนะ² ดังนี้ คือ

¹ ดูเกณฑ์ในการเลือกผู้บอกภาษา หน้า 96 ประกอบ

² ดูตารางที่ 2-4 หน้า 52-54 ประกอบ

ที่เกิดของเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปากคู่	ริมฝีปากกลาง-ฟันบน	ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก	ลิ้นส่วนกลาง-เพดานแข็ง	ลิ้นส่วนกลาง-เพดานอ่อน	เส้นเสียงคู่
ก้อง	b		d			
เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p		t	tɕ	k	?
ไม่ก้อง พ่นลม	ph		th	tɕh	kh	
เสียงนาสิก	m		n	*ŋ ¹	ŋ	
เสียงข้างลิ้น			l			
เสียงร้าว			r			
เสียงเสียดแทรก		f	s			h
เสียงเปิด	w			j		

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้น (พยัญชนะเดี่ยว) ของภาษาไทย
ถิ่นใต้

หมายเหตุ สัญลักษณ์ที่มีเครื่องหมาย * กำกับ หมายถึง หน่วยเสียง
พยัญชนะต้นที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่นเท่านั้น

¹ ไสว เรื่องพิเศษ, เสียงและระบบเสียงในภาษาถิ่น ตำบลเทพกษัตรี

ประเภทของพยัญชนะ	เสียงควบรวม			
	พยัญชนะต้น	l	r	w
พยัญชนะกัก	p	pl	pr	-
	ph	phl	phr	-
	k	kl	kr	kw
	kh	khl	KHR	khw
พยัญชนะนาสิก	m	*ml ¹	*mr ²	

ตารางที่ 3 หน่วยเสียงพยัญชนะประสม (พยัญชนะควบกล้ำ) ของภาษาไทยถิ่นใต้

หมายเหตุ สัญลักษณ์ที่มีเครื่องหมาย * กำกับ หมายถึง หน่วยเสียงพยัญชนะต้น ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่นเท่านั้น

¹ จากการศึกษาวิจัยของวิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ (Some Aspects of Songkla Pronunciation หน้า 95) การศึกษาของ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ การศึกษาวิจัยของ คิลเลอร์ (Toward A Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation) และจากการศึกษาวิจัยของ ไสว เรื่องพิเศษ (เสียงและระบบเสียงในภาษาถิ่น ตำบลเทพกษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต หน้า 56)

² จากการศึกษาวิจัยของ ชีระพันธ์ ล. ทองคำ ไสว เรื่องพิเศษ และ แอนโธนิ แวน คิลเลอร์

ที่เกิดของเสียง ลักษณะการออกเสียง	ริมฝีปาก	ปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก	ลิ้นส่วนกลาง-เพดานแข็ง	ลิ้นส่วนกลาง-เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม	p	t		k	ʔ
เสียงนาสิก	m	n		ŋ	
เสียงเปิด	w		j		

ตารางที่ 4: หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย (พยัญชนะสะกด) ของภาษาไทยถิ่นใต้

2. ระบบสระ

จากการศึกษางานวิจัย และตำราต่าง ๆ พอจะสรุปโดยสังเขปได้ว่า ระบบสระในภาษาไทยถิ่นใต้ มีระบบที่แตกต่างกัน 2 ระบบ คือ

2.1 ระบบสระในภาษาไทยถิ่นใต้ที่เหมือนกับระบบสระในภาษาไทยกรุงเทพฯ¹ กล่าวคือ มีสระสั้น และสระยาว จำนวน 9 หน่วยเสียงเท่ากัน ดังตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ จากงานวิจัยต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ Roy Andrew Miller, วิไลวรรณ คำรักษ์ และ ไสว เรืองวิเศษ เป็นต้น

	สระหน้า		สระกลาง		สระหลัง	
สระสูง	i	i:	ɨ	ɨ:	u	u:
สระกลาง	e	e:	ɤ	ɤ:	o	o:
สระต่ำ	ɛ	ɛ:	a	a:	ɔ	ɔ:

ตารางที่ 5 ระบบสระของภาษาไทยถิ่นใต้

2.2 ระบบสระในภาษาไทยถิ่นใต้ที่แตกต่างจากระบบสระในภาษาไทย
กรุงเทพฯ กล่าวคือ มีจำนวนหน่วยเสียงสระระน้อยกว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ

	1			2			
	สระหน้า	สระกลาง	สระหลัง	สระหน้า	สระกลาง	สระหลัง	
สระสูง	i	ɨ	u	สระสูง	i	ɨ	u
สระกลาง	e	ɤ	o	สระกลาง		ɤ	
สระต่ำ		a		สระต่ำ	ɛ	a	ɔ

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระบบสระสั้นของภาษาไทยถิ่นใต้ 2 ถิ่น
ซึ่งมีจำนวนหน่วยเสียง สระสั้นน้อยกว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ

¹ จากผลการวิจัยเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16
อำเภอ ของ ชีระพันธ์ ล. ทองกำ (ดูหน้า 44 ประกอบ)

² จากผลการวิจัยระบบเสียงในจังหวัดภูเก็ต ของ สมจิตร ปิยะธรรม
(ดูหน้า 47 ประกอบ)

ระบบวรรณยุกต์

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบจะสรุปโดยสังเขปได้ว่า ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้ นั้น มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์มากกว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ กล่าวคือ ภาษาไทยกรุงเทพฯ มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง แต่ภาษาไทยถิ่นใต้ มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6-8 หน่วยเสียง¹ โดยที่ระดับเสียง และการขึ้น-ลง ของเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นใต้ มักจะตรงข้ามกันกับระดับเสียง และการขึ้น-ลง ของเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ดังเช่น

	ภาษาไทยกรุงเทพฯ ²	ภาษาไทยถิ่นใต้ ³
ขา	↘	↗
ขาด	↘	↗
คำ	↘	↘
คำ	↗	↘
ชด	↘	↗

¹ ฐานวิจัยของ ดิลเลอร์ ยาส และผู้วิจัยท่านอื่น ๆ หน้า 27-50 ประกอบ

² รูปภาพที่ 19-20 (บทที่ 3) หน้า 130-131 ประกอบ

³ ตัวอย่างที่ยกมา เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับการขึ้น-ลงของเสียงวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นใต้นี้ ถึงแม้ว่าจะจะเป็นระดับการขึ้น-ลงของเสียงวรรณยุกต์ของกิ่งอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยของ อีระพันธ์ ล. ทองคำ (เสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ) แต่อย่างไรก็ตาม ระดับเสียงและการขึ้นลงของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้ของจังหวัดอื่น ๆ ก็มีความแตกต่างไปจากตัวอย่างข้างบนนี้ไม่มากนัก

	<u>ภาษาไทยกรุงเทพฯ</u>	<u>ภาษาไทยถิ่นใต้</u>
คัด	ค	ค
กา	ก	ก
คา	ค	ค

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจ ศึกษาภาษาถิ่นจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต โดยการเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูงในคำ
2. เพื่อจะนำผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูงมาเป็นเกณฑ์ในการทำแผนที่แบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย
3. เพื่อจะเปรียบเทียบว่า การใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์มาแบ่งเขตภาษาใน 4 จังหวัดดังกล่าว มีผลตรงกันหรือไม่อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาริวิจัยนี้ จะมุ่งศึกษาลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ ในภาษาไทยถิ่นใต้ ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต เพื่อนำผลที่วิเคราะห์แล้วมาแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยของจังหวัดดังกล่าว โดยใช้รายการคำและแบบสอบถามที่สามารถสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระและวรรณยุกต์ได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเปรียบเทียบการแบ่งเขตภาษาถิ่นด้วยเสียงสระกับการแบ่งเขตภาษาถิ่นด้วยเสียงวรรณยุกต์อย่างมีระบบ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา (Informants) จากหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลภาคสนาม (ดูบทที่ 2 ข้อ 6 หลักเกณฑ์ในการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน หน้า 92)

อนึ่ง จังหวัดพังงา กระบี่ และตรัง ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ไม่รวมถึงพื้นที่ที่เป็นเกาะ

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้ คือ

1. เป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้ที่สนใจศึกษาภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ในแง่การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของสำเนียง
2. การศึกษาภาษาถิ่นในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต โดยยี่สิบลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระนี้ จะแสดงให้เห็นว่า มีภาษาย่อยในจังหวัดดังกล่าวได้กี่กลุ่ม
3. การศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาริวัตนาการทางเสียงของภาษาใต้ในเชิงประวัติ
4. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาถิ่นอื่น ๆ และอาจจะนำผลที่ได้ไปเป็นภูมิหลังในการค้นคว้า หรือการวิจัยภาษาถิ่นใต้ของไทยได้ต่อไป
5. ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบทางด้าน การวางแผนนโยบายภาษาของชาติ การวางแผนการศึกษา การปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในชนบท กล่าวคือ อาจจะนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในด้านการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเด็กที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 4 จังหวัด ที่พูดภาษาย่อยเหล่านั้นที่บ้านได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดต่าง ๆ ที่ทำการวิจัย¹

จังหวัดภูเก็ต

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ละติจูด 07°-53'-15" และลองจิจูด 98°-24'-04"

ลักษณะภูมิศาสตร์ จังหวัดภูเก็ตมีขนาดเนื้อที่ 543,034 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นภูเขาสูง 82.52 % มีที่ราบ หรือลูกเนินน้อยมาก คือประมาณ 4.31 % มีที่แฉะ หรือน้ำท่วมถึง 2.36 %² จังหวัดนี้เป็นเกาะใหญ่มีส่วนกว้างที่สุดราว 21.3 กิโลเมตร ขนาดยาวที่สุดราว 48.7 กิโลเมตร มีเกาะเล็กเกาะน้อยเป็นบริวาร 26 เกาะ³ เช่น เกาะพร้าว เกาะสิเหร่⁴ เกาะตะเกาน้อย เกาะลิ้น เกาะนาตาใหญ่ ฯลฯ มีภูเขาสูงในจังหวัด คือ เขาไม้เท้าสิบสอง สูง 529 เมตร เฉพาะตัวเมืองนั้นอยู่ที่ราบตอนใต้ของเกาะ

ภูมิอากาศ มีอากาศอบอุ่นตลอดปี มีฤดู 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน ฤดูฝนฝนตกนาน 7-8 เดือน ฤดูร้อน อากาศอบอุ่น⁵ มีอุณหภูมิสูงสุด 36.2 เซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 16.9 เซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย 28.1 เซลเซียส

¹ดูภาพที่ 10-11 หน้า 61-62 ประกอบ

²อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2522), หน้า 78.

³สงวน อันคง, สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, เล่ม 3 (กรุงเทพมหานคร: เกษมบรรณกิจ, 2514), หน้า 1148-1149.

⁴ปัจจุบัน เรียกว่า เกาะสิเหร่ หรือ เกาะเสน่หา

⁵คู่มือราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดภูเก็ต, จังหวัดภูเก็ต งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ และพิมพ์เอกสารการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500), หน้า 352-353.

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	ทะเลด้านจังหวัดพังงา
ทิศใต้	จรด	มหาสมุทรอินเดีย
ทิศตะวันออก	จรด	ทะเลด้านจังหวัดกระบี่
ทิศตะวันตก	จรด	มหาสมุทรอินเดีย ¹

การปกครอง มี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอถลาง และอำเภอกระบุรี มีตำบล รวม 17 ตำบล

การคมนาคม จังหวัดภูเก็ต มีถนนหลายสายตัดเข้าสู่แหล่งชุมชน ที่สำคัญ คือ ตัดจากตอนเหนือของเกาะลงไปจรดตอนใต้ของเกาะ ยาว 48 กิโลเมตร ชื่อถนนเทพสตรี และสามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงได้ทั้งทางบก และทางน้ำ

ส่วนการคมนาคม ติดต่อกับกรุงเทพฯ นั้น ไปได้ทั้ง 4 ทาง คือ ทางรถยนต์ รถไฟ ทางน้ำ และทางเครื่องบิน² แต่เส้นทางคมนาคมที่สะดวกที่สุดที่สามารถติดต่อกับกรุงเทพฯ โดยตรงได้มี 2 ทาง คือ

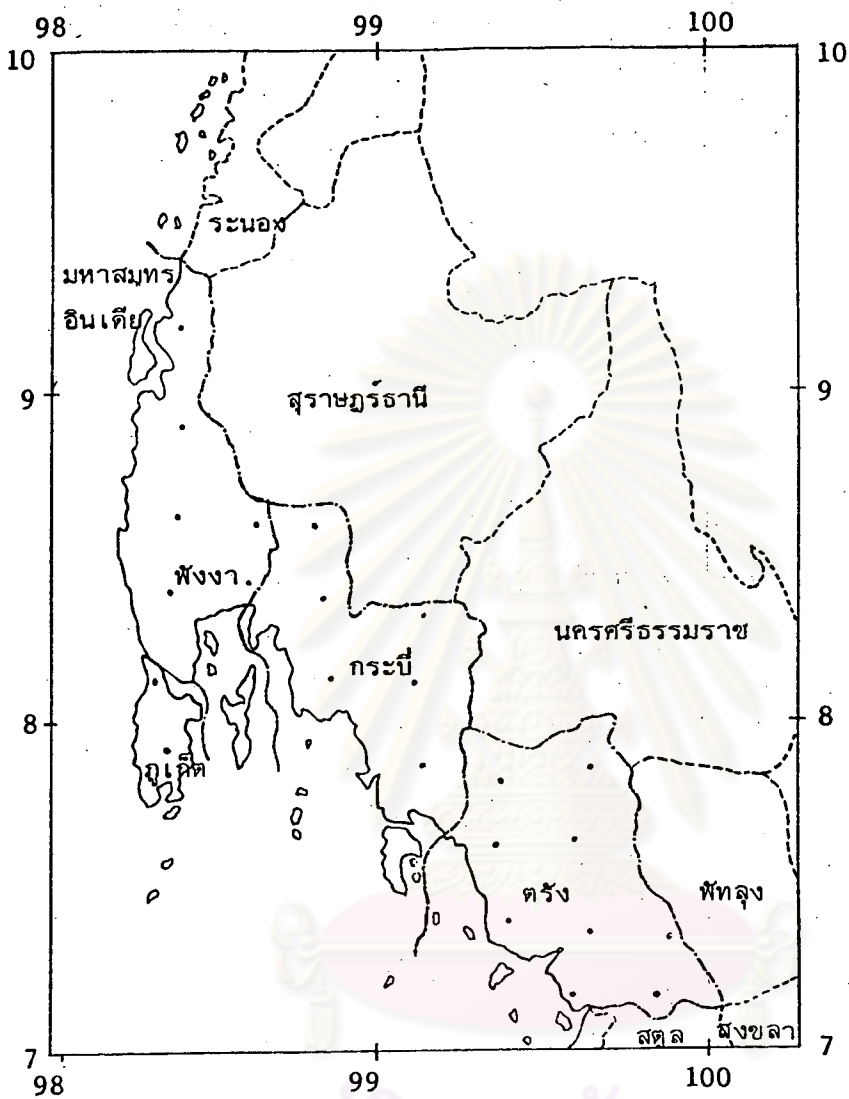
1. ทางรถยนต์ ไปตามถนนเพชรเกษม จนกระทั่งถึงภูเก็ต
2. ทางเครื่องบิน บินตรงจากท่าอากาศยานดอนเมืองถึงท่าอากาศยานภูเก็ต

ประชากร มีจำนวนพลเมือง 127,015 คน³ มีความหนาแน่น 234 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร³

¹ นพดล สัมศิลา, "จังหวัดภูเก็ต," ท่องเที่ยวในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 452.

² ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดภูเก็ต, จังหวัดภูเก็ต งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, หน้า 353-354.

³ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่มที่ 6, หน้า 78.

ภาพที่ 10 แผนที่จังหวัด ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

(คัดจาก แผนที่ภาษาในประเทศไทย 2520)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาชีพ ที่สำคัญได้แก่ ทำเหมืองแร่ ทำสวน ทำนา การประมง อุตสาหกรรม และการค้าขาย¹

ชนบทรรมนิยมประเพณี ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อพุทธศาสนา นอกนั้นมีคริสต์ศาสนา และศาสนาอิสลาม และเป็นที่น่าสนใจว่า จังหวัดนี้มีหลายชาติอาศัยอยู่ นอกจากชาวจีนก็มี ฝรั่งเศส อังกฤษ แขก พม่า รามัญ เพราะฉะนั้นชนบทรรมนิยมประเพณี จึงมีปะปนกันมากมายหลายอย่าง²

ประวัติศาสตร์ ตามพระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ 1 กล่าวว่า รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เมืองตะกั่วทุ่ง และเมืองถลาง รวมอยู่ด้วยกัน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 พม่าตีเมืองถลางแตก ราษฎรหนีไปรวมกันอยู่บนฝั่งที่ตำบลกระพุงา ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองพังงาในปัจจุบัน เมืองถลางจึงเป็นเมืองร้างไปคราวหนึ่ง จนถึงรัชกาลที่ 3 ราษฎรจึงพากันมาอยู่ที่เกาะถลางอีกแต่ด้วยเหตุที่ทางตอนใต้ของเกาะ (ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดเคี้ยวรี) มีแร่ดีบุกมาก จึงเป็นเหตุให้ตั้งเมืองขึ้นในเกาะถลางขึ้น เรียกว่า เมืองภูเก็ต สันนิษฐานได้โดยอนุมานว่า เมืองนี้คงจะตั้งในรัชกาลที่ 1 และเดิมภูเก็ตเขียนเป็น ภูเก็จ ซึ่งมาจากคำว่า บุ๊คิด ในภาษามลายู ซึ่งอาจจะแปลว่า ภูเขาขนาดใหญ่ ต่อมาเมื่อเมืองขึ้นของเมืองถลาง คือภูเก็ต เจริญขึ้นอย่างมาก รัชกาลที่ 4 ก็โปรดให้ยกยศศักดิ์เมืองภูเก็ตขึ้นเป็นหัวเมืองขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และย้ายที่ว่าการเมืองถลางไปอยู่ที่เมืองภูเก็ต และลดเมืองถลางเป็นหัวเมืองขึ้นภูเก็ต ครั้นถึงรัชกาลที่ 5 ลดเมืองถลางเป็นอำเภอ เกาะถลางก็เปลี่ยนชื่อเป็นเกาะภูเก็ตตามมาด้วย ต่อมาเมื่อมีการปกครองหัวเมืองเป็นมณฑลเทศาภิบาล จังหวัดภูเก็ตก็ได้เป็นที่ตั้งที่ว่าการมณฑลภูเก็ตจนถึง พ.ศ. 2476 จึงได้ยกเลิกการปกครองเป็นมณฑล³

¹ ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดภูเก็ต, จังหวัดภูเก็ต งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, หน้า 346-347.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 348.

³ สงวน อินคง, สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, เล่ม 3, หน้า 1153-1156.

จังหวัดพังงา

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ละติจูด 08°-26'-28" ลองจิจูด 98°-31'-14"

ลักษณะภูมิศาสตร์ จังหวัดพังงามีขนาดเนื้อที่ 4,170.895 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศโดยทั่วไป มีที่ราบหรือลูกเนินเป็นส่วนน้อย (6.01 %) ส่วนมากเป็นป่า และภูเขา (86.83 %) มีที่แฉะ หรือน้ำท่วมถึง 7.16 % มีทะเลยาวประมาณ 213 กิโลเมตร ภูเขาสูงในจังหวัด คือเขาพระหมี่ สูง 1,138 เมตร¹ มีแม่น้ำลำคลองเป็นสายสั้น ๆ โดยเฉพาะภูเขา เป็นเทือกเดียวกับภูเขาคะนารศรี สลับซับซ้อนเหมือนเป็นกำแพงเมือง สำหรับที่ราบลาดเขา มีทุกอำเภอ ส่วนลำน้ำที่สำคัญ มี 2 สาย² คือ แม่น้ำพังงา ต้นน้ำเกิดจากลำธารในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และไหลสู่ทะเลในท้องที่ตำบลท้ายไร่ัง อีกสายหนึ่ง คือแม่น้ำตะกั่วป่า ต้นน้ำเกิดในสุราษฎร์ธานี ไหลลงสู่ทะเลในท้องที่กิ่งอำเภอเกาะคอเขา

ภูมิอากาศ มีฤดูที่สำคัญ 2 ฤดู คือ ฤดูฝนและฤดูร้อน³

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	ระนอง และสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จรด	จังหวัดภูเก็ต
ทิศตะวันออก	จรด	สุราษฎร์ธานี และกระบี่
ทิศตะวันตก	จรด	มหาสมุทรอินเดีย

¹ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 54.

² คู่มือราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดพังงา, จังหวัดพังงา งานฉลอง

25 พุทธศตวรรษ (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ และพิมพ์เอกสารการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500), หน้า 287-288.

³ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 64-65.

การปกครอง ปัจจุบัน มี 7 อำเภอ, 1 กิ่งอำเภอ และมี 46 ตำบล อำเภอต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอคือ อำเภอเมืองพังงา (มีกิ่งอำเภอเกาะยาว) อำเภอตะกั่วทุ่ง, อำเภอท้ายเหมือง, อำเภอทับปุด, อำเภอตะกั่วป่า, อำเภอกะเปอร์ และอำเภอคุระบุรี¹

การคมนาคม ภายในจังหวัด มีถนนติดต่อกันได้ทุกอำเภอ ส่วนการติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงนั้น มีถนนหลายสาย คือ สายกระบี่-พังงา, พังงา-ภูเก็ต, ตะกั่วป่า-ระนอง และ ทาปูน-พังงา

การคมนาคม ติดต่อกับกรุงเทพฯ มี 3 ทาง คือ

1. ทางรถไฟ จากกรุงเทพฯ ไปลงที่สถานีสีกันตั้ง² จากนั้นต่อรถยนต์หรือเรือไปพังงา
2. ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ ไปพังงา ระยะทางประมาณ 867 กิโลเมตร
3. ทางเครื่องบิน จากดอนเมือง-ภูเก็ต แล้วเดินทางมาพังงาด้วยรถยนต์ ซึ่งมีประจำทุกวัน³

ประชากร มีจำนวนพลเมือง 165,736 คน มีความหนาแน่น 40 คนต่อตารางกิโลเมตร⁴

อาชีพ ที่สำคัญ ได้แก่ เหมืองแร่ สวนยางพารา สวนผลไม้ และการประมง ขนบธรรมเนียมประเพณี นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และลัทธิขงจื้อ เพราะชนพังงา มีชนเชื้อชาติต่าง ๆ กัน คือ มีทั้งคนไทย จีน และมลายู วัฒนธรรมและประเพณี

¹ เรื่องเดียวกัน,

² ปัจจุบัน สามารถโดยสารรถไฟไปลงที่สถานีศรีทังได้

³ ผู้ว่าราชการ และคณะกรรมการจังหวัดพังงา, จังหวัดพังงา งานฉลอง 25

พุทธศตวรรษ, หน้า 288-289.

⁴ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 64-65.

ก็สับสนปะปนกันมาก ดังนั้นในงานศิษย์บางอย่างจะมีทั้งจีน ไทย มลายู ปะปนรวมกันอยู่ในศิษย์เดียวกัน ไม่มีสิ่งใดเป็นลักษณะพิเศษสำหรับเมืองนี้¹

ประวัติศาสตร์ จังหวัดนี้เดิมเป็นเมืองที่เคยเป็นสมณารบกับพม่าในสมัยโบราณ ตั้งขึ้นในรัชกาลที่ 3 มีโบราณวัตถุ คือ กำแพงเมืองเก่า หีบลาดเหนือ อำเภอดะกั่วป่า มีหินสลักรูปพระนารายณ์ พระลักษมณ์และนางสีดา แผ่นโลหะรูปอยู่ที่ตำบลแหลม อำเภอกะปง²

จังหวัดกระบี่

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ ละติจูด 08°-03'-25" ลองจิจูด 98°-55'-25"

ลักษณะภูมิศาสตร์ จังหวัดกระบี่มีขนาดเนื้อที่ 4,708.512 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศโดยทั่วไป ประกอบด้วยภูเขา (33.13 %) ที่ราบหรือลูกเนิน (49.41 %) ฝิตีและหรือน้ำท่วมถึง 19.41 % มีฝั่งทะเลยาวประมาณ 165 กิโลเมตร ภูเขาสูงในจังหวัด คือ เขาพนมเบญจา สูง 634 เมตร³ ซึ่งนับเป็นภูเขาสูงที่สุดลูกหนึ่งในจำนวนภูเขาสูง ๆ ของภาคใต้ จังหวัดนี้มีเกาะแก่งถึง 87 เกาะ และมีคลองไหลผ่าน 3 สาย ซึ่งล้วนเป็นคลองที่ไม่มีต้นกำเนิดจากภูเขาพนมเบญจาทั้งสิ้น

ภูมิอากาศ ใกล้เคียงกับจังหวัดพังงา และตรัง

¹ ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดพังงา, จังหวัดพังงา งานฉลอง

25 พุทธศตวรรษ, หน้า 290.

² สงวน อ้นคง, สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, หน้า 1045-1046.

³ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่มที่ 6, หน้า 3.

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จรด	อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง และมหาสมุทร อินเดีย
ทิศตะวันออก	จรด	กิ่งอำเภอท่ายาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอสิเกา จังหวัดตรังและเขาอู้อี้
ทิศตะวันตก	จรด	ฝั่งทะเลมหาสมุทรอินเดีย และอำเภอทับปุด จังหวัดพังงา ¹

การปกครอง มี 6 อำเภอ 41 ตำบล อำเภอต่าง ๆ ทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเกาะลันตา, อำเภอคลองท่อม, อำเภอเมืองกระบี่, อำเภอเขาพนม, อำเภออ่าวลึก และอำเภอปลายพระยา²

การคมนาคม การคมนาคมติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ-กระบี่ นั้น เส้นทางที่สะดวกที่สุด ก็คือ ทางรถยนต์ ตามทางหลวงแผ่นดินสายเพชรเกษม ระยะทาง 954 กิโลเมตร จากกรุงเทพฯ³

ประชากร มีจำนวนพลเมือง 206,118 คน มีความหนาแน่น 44 คน ต่อตารางกิโลเมตร⁴

¹ ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดกระบี่, จังหวัดกระบี่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ และพิมพ์เอกสารการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500), หน้า 2-3.

² อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6 , หน้า 3.

³ ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดกระบี่, จังหวัดกระบี่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, หน้า 2.

⁴ อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 3.

อาชีพ ทำนา ทำสวนยาง เลี้ยงสัตว์ ทำอุตสาหกรรมเผาถ่าน ทำน้ำตาล มะพร้าว การประมง หาของป่า และจับช้าง¹

ขนบธรรมเนียมประเพณี พลเมืองส่วนมาก นับถือศาสนาพุทธ และอิสลาม ส่วนวัฒนธรรมและประเพณี ไม่มีข้อแตกต่างไปจากชาวใต้โดยทั่วไป²

ประวัติศาสตร์ ปลายรัชกาลที่ 4 ไม่ได้เป็นเมือง เป็นเพียงแขวงหนึ่งของ นครศรีธรรมราช เรียกกันว่า แขวงเมืองปากไผ่ (ซึ่งในสมัยโบราณมีเส้นทางสำคัญ สำหรับ ขนสินค้าข้ามแหลมมลายูมาลงทางแม่น้ำตาปี เรียกว่า ปากพนม) ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2415 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อพยพราษฎรเมืองแขวงปากไผ่ขึ้น เป็นเมืองกระบี่ ครั้นต่อมาใน พ.ศ. 2418 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แยกเมืองกระบี่ออก จากการปกครองของนครศรีธรรมราชไปเป็นหัวเมืองขึ้นจัตวาขึ้นต่อกรุงเทพฯ จึงนับได้ว่า เมืองกระบี่ มีสภาพเป็นจังหวัดที่แท้จริงตั้งแต่ พ.ศ. 2418 เป็นต้นมา³

จังหวัดตรัง

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่ละติจูดที่ 07°-33'-23" และลองจิจูดที่ 99°-36'-49"

ลักษณะภูมิศาสตร์ จังหวัดตรัง มีขนาดเนื้อที่ 4,919,719 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบ และที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ หรือลูกเนิน (93.80 %) มีภูเขา 6.20 % ฝั้และหรือน้ำท่วมถึง 9.86 % ฝั่งทะเลยาวประมาณ 119 กิโลเมตร⁴ ที่นดินทั่วไปอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง

¹ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดกระบี่, จังหวัดกระบี่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, หน้า 2-3.

²จักรวาล ชาตุนวงศ์, ย้ายเมืองไทย 71 จังหวัด (กรุงเทพฯ: บ้านดาดสาส์น, 2510), หน้า 4.

³ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดกระบี่, จังหวัดกระบี่ งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, หน้า 3-4.

⁴อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 29.

ภูมิอากาศ ไม้ร้อนจัด และไม่หนาวจัด ฤดูฝน ฝนตกชุก¹

อาณาเขต

ทิศเหนือ	จรด	อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	จรด	จังหวัดสตูล และมหาสมุทรอินเดีย
ทิศตะวันตก	จรด	เทือกเขาสันปันน้ำ จังหวัดพัทลุง
ทิศตะวันออก	จรด	มหาสมุทรอินเดีย และจังหวัดกระบี่

การปกครอง มี 6 อำเภอ 80 ตำบล 384 หมู่บ้าน ตามลำดับอำเภอดังนี้

อำเภอเมืองตรัง	มี 22 ตำบล	128 หมู่บ้าน
อำเภอกันตัง	มี 13 ตำบล	58 หมู่บ้าน
อำเภอห้วยยอด	มี 16 ตำบล	78 หมู่บ้าน
อำเภอปะเหลียน	มี 12 ตำบล	35 หมู่บ้าน
อำเภอสิเกา	มี 9 ตำบล	42 หมู่บ้าน
อำเภอย่านตาขาว	มี 8 ตำบล	43 หมู่บ้าน

การคมนาคม ดั้งมีทางหลวงจังหวัด 2 สาย คือ สายบางรัก-ควนขัน ยาว

5,047 กิโลเมตร และสายตรัง-สิเกา ยาว 33,500 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดิน มี 4 สาย คือ

1. สายตรัง-พัทลุง มีทางแยกไปถึงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ยาว 70 กิโลเมตร
2. สายตรัง-กันตัง ยาว 26 กิโลเมตร
3. สายตรัง-ห้วยยอด ยาว 28 กิโลเมตร มีทางแยก 2 สายคือ ไปกระบี่

พังงา ภูเก็ต กับไปทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

¹ จักรวาล ชาตณรงค์, ย่าเมืองไทย 71 จังหวัด, หน้า 106.

4. สายตราง-ปะเหลียน ยาว 44 กิโลเมตร¹

ส่วนการคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพฯ นั้น จะไปโดยทางรถยนต์ รถไฟ² หรือเครื่องบินก็ได้

ประชากร มีจำนวนพลเมือง 409,529 คน มีความหนาแน่น 83 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร³

อาชีพ ทำสวนยางพารา เป็นส่วนมาก นอกนั้นก็มีการทำป่าไม้ ทำเหมืองแร่ เลี้ยงสัตว์ และค้าขาย⁴

ขนบธรรมเนียมประเพณี ประชาชนส่วนใหญ่ นับถือพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีส่วนมากก็เกี่ยวกับศาสนา สิ่งที่น่าสนใจก็ได้แก่ การรำมโนห์รา กาหลอ ฮอเง็ง และเพลงบอก⁵

ประวัติศาสตร์ รางเป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งทางภาคใต้ ซึ่งตามตำนานเมือง นครศรีธรรมราช กล่าวว่า เมืองนี้เป็นเมืองขึ้นของนครศรีธรรมราช เมืองรางนี้แต่เดิมตั้ง ที่ไหนไม่ปรากฏ ทราบแต่ว่า ในรัชกาลที่ 3 ตั้งที่ตำบลควนธานี ริมแม่น้ำราง ต่อมา พ.ศ. 2435 ย้ายไปตั้งที่อำเภอกันตัง ครั้น พ.ศ. 2458 รัชกาลที่ 6 เสด็จบิภักย์ได้ เห็นว่า อำเภอกันตังไม่เหมาะ เพราะเป็นที่ลุ่ม จึงโปรดให้ย้ายไปตั้งที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอบางรัก คืออำเภอเมืองรางในปัจจุบัน⁶

¹ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดราง, จังหวัดราง งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ และพิมพ์เอกสารการจัดงาน ฉลอง 25 พุทธศตวรรษ, 2500)

²จังหวัดรางนี้อยู่ไกลลงไปทางใต้จากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางรถไฟ 830 กิโลเมตร

³อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, เล่ม 6, หน้า 290.

⁴ผู้ว่าราชการจังหวัด และคณะกรรมการจังหวัดราง, จังหวัดราง งานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ.

⁵จักรวาล ชาตุนวงค์, ย่าเมืองไทย 71 จังหวัด, หน้า 106.

⁶สงวน อ้นคง, สารานุกรมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, เล่ม 1, หน้า 366-397.

คำจำกัดความ

1. ภาษาย่อย (Dialect) หมายถึง ภาษาที่พูดแตกต่างกันไปของผู้พูดภาษาเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นผลจากการอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน หรือจากสถานภาพทางสังคมที่ต่างกัน และความแตกต่างนี้ อาจจะเป็นความแตกต่างในเรื่องการออกเสียง การใช้คำศัพท์ หรือ ไวยากรณ์ก็ได้
2. ภาษาถิ่น (Regional dialect) หมายถึง ภาษาย่อยที่พูดแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น อันเนื่องมาจากการที่ท้องถิ่นนั้น ๆ มีระยะทางที่ห่างไกลกัน
3. สำเนียง (Accent) หมายถึง การออกเสียงที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน และความแตกต่างของการออกเสียงนี้ เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ภาษาย่อยแตกต่างกัน
4. ภูมิศาสตร์ภาษา (Dialect Geography) หมายถึง การศึกษาการแปรของภาษาอันเนื่องมาจากการกระจายของผู้พูดภาษาในเขตท้องถิ่นต่าง ๆ กัน
5. เส้นแบ่งเขตภาษา (Isoglosses) หมายถึง เส้นแบ่งเขตภาษาถิ่นที่ลากขึ้นโดยศึกษาการแปรของภาษาในภาษาถิ่นต่าง ๆ
6. คำ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาแล้วมีความหมาย จะมีพยางค์เดียว หรือหลายพยางค์ก็ได้
7. พยางค์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ อาจจะมีมีความหมายหรือไม่ก็ได้
8. หน่วยเสียง (Phoneme) หมายถึง เสียงสำคัญที่ทำให้ความหมายของคำต่างกันได้ การพิจารณาว่า เสียงแต่ละเสียงเป็นหน่วยเสียงเดียวกันหรือคนละหน่วยเสียงใช้หลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้
 - 8.1 เสียงสองเสียงจะเป็นคนละหน่วยเสียงเมื่อต่างกัน (contrast) ในสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน (identical environment) หรือสิ่งแวดล้อมคล้ายกัน (analogous environment)

8.2 เสียงสองเสียงอาจเป็นเสียงย่อยของหน่วยเสียงเดียวกัน เมื่อมีความคล้ายคลึงกันทางสัทศาสตร์ (phonetic similarity) และเกิดในแบบสับหลัก (complementary distribution) หรือแปรอิสระ (free variation)

9. เสียงย่อย (Allophone) หมายถึง เสียงที่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยเสียงที่เกิดในลักษณะตามข้อ 8.2

10. สระสูง (High vowels) หมายถึง สระที่ในการออกเสียงมีตำแหน่งของลิ้นอยู่สูง ในการวิจัยนี้ หมายถึง สระ /i:/ และ /e:/ เท่านั้น (ดูบทที่ 2 สัญลักษณ์แทนเสียงสระ หน้า 90-92)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย